

Transparency International Slovensko
Bajkalská 25
82718 Bratislava 212
Tel./ Fax: 02/ 5341 7207
E-mail: tis@transparency.sk
www.transparency.sk

TLAČOVÁ SPRÁVA

Riziká korupcie pri čerpaní štrukturálnych fondov EÚ na Slovensku

Bratislava, 19. júna 2007: *V programovom období 2007 – 2013 má Slovensko možnosť vyčerpať viac ako 400 mld. Sk. Ide o jednorazovú pomoc Európskej únie, ktorá môže pomôcť zvýšiť kvalitu života na Slovensku. Ich pridaná hodnota pre Slovensko je však ohrozená korupciou. TIS a SGI identifikovali veľký priestor pre korupčné aktivity vo vybraných oblastiach podpory z eurofondov.*

Transparency International Slovensko (TIS) v spolupráci s Inštitútom pre dobre spravovanú spoločnosť (SGI) vypracovalo analýzu *Korupcia a štrukturálne fondy EÚ na Slovensku*. Analýza obsahuje zoznam oblastí podporovaných zo štrukturálnych fondov, v ktorých sa v období 2007-2013 dá očakávať **vysoké riziko výskytu korupcie**. Jej významnou súčasťou sú aj odporúčania, ktoré povedú k zníženiu rizika korupcie spojeného s čerpaním prostriedkov zo štrukturálnych fondov.

Analýza nehovorí o výskyte korupcie, ale o vysokom riziku možnosti jej výskytu, ktorý bol identifikovaný vo viacerých oblastiach. Podkladom pre vypracovanie materiálu boli projekty podporené v rokoch 2004-2006, kedy SR prvý krát čerpala prostriedky zo štrukturálnych fondov EÚ.

Ako uviedol Ctibor Košťál z SGI, medzi hlavné zistenia analýzy z hľadiska výskytu korupcie patrí identifikácia najrizikovejších oblastí. Podľa našich zistení citlivou na korupciu je tak **rozvoj infraštruktúry**, ktorý v sebe zahŕňa opravy škôl, zdravotníckych a sociálnych zariadení, renováciu obcí a rekonštrukcie pamiatok. V oblasti **životného prostredia** sú za vysoko rizikové považované projekty v oblasti ochrany prírodného bohatstva, výstavby kanalizácie a čističiek odpadových vôd, ochrany ovzdušia a nakladania s odpadom. **Oblasť podnikania**, ktorá je citlivá na korupčné správanie, zahŕňa napríklad výstavbu priemyselných parkov a podporu nových technológií a inovácií. Štvrtou oblasťou citlivou na korupčné praktiky je **infraštruktúra a podnikanie v cestovnom ruchu**, ktorá umožňuje výstavbu nových a rekonštrukciu existujúcich zariadení cestovného ruchu ako sú hotely, lyžiarske strediská či kúpele. Vysoké riziko výskytu korupcie

sme identifikovali aj pri podpore informatizácie spoločnosti a aktivít spojených so vzdelávaním zamestnancov a prípravou uchádzačov o zamestnanie.

Nasledujúca tabuľka bližšie poukazuje na programy, pri ktorých sme identifikovali vysoké riziko korupčného správania sa. Zároveň hovorí, ktorá verejná inštitúcia by mala prijať opatrenia na zníženie identifikovaného rizika.

tab. 1: Operačné programy s vysokým rizikom korupcie

Operačný program	Riadiaci orgán	Sprostredkovateľský orgán RO
Regionálny OP	MVRR SR	VÚC
OP Životné prostredie	MŽP SR	-
OP Informatizácia spoločnosti	ÚV SR	MF SR
OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast	MH SR	SEA, SACR, SARIO, NADSME
OP Zamestnanosť a sociálna inklúzia	MPSVR SR	FSR, SIA

Zdroj: SGI

Podľa Emílie Sičákovej-Beblavej z TIS zníženie vysokého rizika korupcie v uvedených citlivých oblastiach je možné dosiahnuť viacerými nástrojmi. Analýza obsahuje v tejto súvislosti základné odporúčania, ktoré by viedli k jeho zníženiu, a to najmä pri ich simultánnom zavedení. Prvým odporúčaním je zavedenie nárokovateľnosti podpory v čo najväčšom množstve aktivít. To podľa nej zavedie jasnejšie kritéria na získanie podpory a zníži rozhodovanie o výbere projektov výberovými komisiami. Druhým odporúčaním je sprísnenie kritérií pri výbere projektov, ktoré podľa Ctibora Košťála môže obmedziť podporovanie nekvalitných projektov a zároveň znížiť počet projektov posudzovaných výberovými komisiami. Tretím odporúčaním je rozšírenie zavádzania tzv. inovatívnych finančných nástrojov, ktoré podľa neho budú zvyšovať tlak na konečných prijímateľov predkladať iba ekonomicky opodstatnené projekty. Tým dôjde k zníženiu tlaku na výberové komisie a zvýšeniu efektivity vynaložených prostriedkov. Štvrtým odporúčaním je zvýšenie miery spolufinancovania zo strany konečných prijímateľov, ktorá je napr. u samosprávy na úrovni 5 percent. Zvýšenie odradí tých záujemcov, ktorí prostriedky EÚ vnímajú ako dar a uchádzajú sa o podporu bez dôkladného zvažovania ekonomických faktorov. Piatym odporúčaním je prehodnotenie podpory v tých oblastiach, ktoré sa v období 2004-06 javili ako vysoko rizikové z hľadiska korupcie, ako napr. podpora cestovného ruchu. Zastavenie podporovania týchto oblastí by viedlo k znižovaniu celkovej rizikovosti korupcie v procese čerpania štrukturálnych fondov. Šiestym odporúčaním, podľa Emílie Sičákovej-Beblavej, je prísne zavedenie transparentnejších postupov v rámci projektového cyklu, tak ako boli schválené vládou SR dňa 23. mája 2007.

Tak pri Ficovej, ako aj pri druhej Dzurindovej vláde sme svedkami jednotného nazerania politikov na eurofondy z hľadiska **kvantity a nie kvality**. Tento postoj od nich prevzala aj väčšina médií, v ktorých výrazne prevažujú informácie o výške priebežného čerpania prostriedkov (väčšinou vyjadrené v percentách) a nie o kvalite a efektívnosti ich vynaloženia. Napriek tomu, že otázky efektívnosti a transparentnosti nie sú totožné je málo pravdepodobné, že netransparentný výber projektov môže viesť k efektívnemu čerpaniu prostriedkov. Vzhľadom na ich obrovské objemy smerujúce v rokoch 2007-2013 na Slovensko má analýza

Transparency International Slovensko

a navrhnuté odporúčania ambíciu poukázať na možné korupčné ohrozenia a na ich prevenciu zavedením jednoduchých nástrojov.

Celé znenie analýzy nájdete na www.transparency.sk a www.governance.sk.

Transparency International Slovensko:
--

<p>Mimovládna organizácia Transparency International Slovensko (TIS), založená v roku 1998, je národnou pobočkou medzinárodnej mimovládnej organizácie Transparency International. TIS sa venuje znižovaniu korupcie, zvyšovaniu transparentnosti a zodpovednosti verejného sektora na Slovensku. Pre ďalšie informácie o TIS a jej aktivitách navštívte stránku www.transparency.sk.</p>
--

Korupcia a štrukturálne fondy EÚ na Slovensku

**Identifikácia obzvlášť zraniteľných oblastí pre
korupciu v rámci štrukturálnych fondov EÚ
v programovom období 2007-2013 z hľadiska
skúseností z programového obdobia 2004-2006**

Obsah

OBSAH.....	2
Úvod.....	3
1. Metodika výskumu	4
2. Zistenia – programové obdobie 2004 – 2006	7
2.1 Infraštruktúra.....	8
2.2 Priemysel a služby.....	9
2.3 Ľudské zdroje – vzdelávanie, zamestnanosť a sociálna inklúzia.....	9
2.4 Znaky najrizikovejších oblastí.....	10
3. Zistenia - programové obdobie 2007-2013.....	11
3.1. Rizikové oblasti v 2007 - 2013.....	12
4. Odporúčania.....	14
4.1 Prvé odporúčanie – zaviesť nárokovateľnosť podpory.....	15
4.2 Druhé odporúčanie – sprísniť kritériá.....	15
4.3 Tretie odporúčanie – zaviesť širšie využívanie tzv. inovatívnych finančných nástrojov.....	16
4.4 Štvrté odporúčanie – zvýšiť spolufinancovanie zo strany konečných prijímateľov.....	17
4.5 Piate odporúčanie – prehodnotiť podporu vo vybraných oblastiach.....	17
4.6 Šieste odporúčanie - zaviesť transparentnejšie postupy v projektovom cykle.....	17

Úvod

V skrátenom programovom období 2004-2006 sa Slovenská republika (SR) prvýkrát zapojila do čerpania prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ. Napriek skúsenostiam z predstupovej pomoci, ktorá prebiehala prostredníctvom programov PHARE, ISPA a SAPARD muselo Slovensko v krátkom čase pripraviť nový systém riadenia a implementácie prostriedkov zo štrukturálnych fondov a to konkrétne z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ERDF), Európskeho sociálneho fondu (ESF) a z Európskeho poľnohospodárskeho usmerňovacieho a záručného fondu (EAGGF). Súbežne s prostriedkami zo štrukturálnych fondov čerpana SR prostriedky z Kohézneho fondu. Celkový objem prostriedkov, ktoré mohla SR čerpať v rokoch 2004-2006 dosiahol výšku 1 588, 61 mil. EUR a boli čerpané na základe projektov.

V programovom období 2007-2013 bude Slovenská republika čerpať prostriedky zo štrukturálnych fondov EÚ, ako aj Kohézneho fondu v súhrnnej výške viac ako 11 mld. EUR. Na základe poznatkov zo skráteného programového obdobia 2004-2006 bude SR prostredníctvom operačných programov implementovať projekty v rôznych oblastiach.

Rozhodovanie o eurofondoch je postavené na vopred definovaných základných pravidlách. V rámci jednotlivých OP sú podporované aktivity, ktorých cieľom je naplniť vopred stanovený cieľ operačného programu. Jednotlivé aktivity sa uskutočňujú prostredníctvom projektov, ktoré predkladajú koneční prijímatelia (napr. obce, neziskové organizácie, podnikatelia) na základe výziev. Výzvy vyhlasuje riadiaci orgán (RO) operačného programu niekoľkokrát do roka, väčšinou s cieľom podporiť rôzne typy aktivít. Po skončení výzvy začína RO, relevantné ministerstvo, vyhodnocovať jednotlivé doručené projekty. Po výbere projektov je s úspešnými konečnými prijímateľmi podpísaná zmluva o čerpaní podpory. V niektorých prípadoch dochádza k podpore projektov bez súťaže a to najmä vtedy, ak štát zo štrukturálnych fondov podporuje celonárodnú politiku. Príkladom je aktívna politika trhu práce, kde štát prostredníctvom monopolného postavenia Ústredia a úradov práce, sociálnych vecí a rodiny poskytuje prostriedky na zvyšovanie zamestnanosti (napr. aktivačný príspevok).

Tak pri Ficovej, ako aj pri druhej Dzurindovej vláde sme svedkami jednotného nazerania politikov na eurofondy z hľadiska **kvantity a nie kvality**. Tento postoj od nich prevzala aj väčšina médií, v ktorých výrazne prevažujú informácie o výške priebežného čerpania prostriedkov (väčšinou vyjadrené v percentách) a nie o kvalite a efektívnosti ich vynaloženia. Výnimkou sú kauzy, pri ktorých bola nastolená otázka efektívnosti využívania peňazí európskych daňových poplatníkov a čiastočne aj otázka korupcie a transparentnosti výberového procesu. Išlo napríklad o kauzu rekonštrukcie Liečebného domu Hviezdoslav na Štrbskom Plese na päťhviezdičkový hotel Kempinski, na ktorú získala spoločnosť Kúpele Štrbské pleso, a.s. podporu vo výške 80 mil. Sk. Ďalšími kauzami, vo väčšine prípadov spájanými s rozvojom cestovného ruchu boli napr. podpora pre mesto Rimavská Sobota na projekt Športovo-rekreačná zóna areálu Zelená voda vo výške 19,3 mil. Sk¹ alebo neefektívna podpora vodných a termálnych parkov v trnavskom kraji².

Tri roky implementácie štrukturálnych fondov na Slovensku priniesli aj prvé skúsenosti v oblasti transparentnosti a korupcie pri nakladaní s týmito prostriedkami. Preto Transparency International Slovensko a Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť pripravili predkladanú analýzu, ktorej cieľom je na základe skúseností z rokov 2004 až 2006 určiť **oblasti najzraniteľnejšie z hľadiska korupcie v novom programovom období 2007 až 2013**. Analýzu sme zamerali na podporované aktivity v rámci operačných programov z rokov 2004-2006, ktoré nám umožnili určiť základné princípy rizikovosti. Podľa nich sme následne hodnotili opatrenia v programovom období 2007-2013.

Napriek tomu, že otázky efektívnosti a transparentnosti nie sú totožné, je málo pravdepodobné, že netransparentný výber projektov môže viesť k efektívnemu čerpaniu prostriedkov. Vzhľadom na obrovské objemy prostriedkov smerujúce v rokoch 2007-2013 na Slovensko, považujeme túto

¹ Napr. TA3, Čierny Peter 13.3.2007 http://www.ta3.com/sk/relacie/7_cierny-peter/1270_vybuch-v-krompachoch-areal-zelena-voda-potvrdenie-o-invalidite

² Napr. TA3, Čierny Peter 24.10.2006 http://www.ta3.com/sk/relacie/7_cierny-peter/293_nove-turisticke-destinacie-boj-o-pozemky-milionove-podvody

analýzu a z nej vyplývajúce odporúčania za aktivitu, ktorej cieľom je hlavne zvýšiť pozornosť verejnosti, médií a politikov. Poukázaním na najzraniteľnejšie oblasti podpory chceme pomôcť spoluvytvárať tlak na transparentné rozhodnutia riadiacich orgánov pri príprave výziev a výbere projektov v rokoch 2007-2013.

1. Metodika výskumu

Štrukturálne fondy EÚ sú relatívne novým nástrojom podpory rozvoja regiónov čo znamená, že v oblasti skúmania transparentnosti a priestoru pre korupciu celého procesu nie sú vytvorené univerzálne metódy, ktoré by sme mohli prevziať. Rozhodli sme sa využiť metódu analyzovania rizík, ktorá je vhodná na identifikáciu rizikovosti jednotlivých oblastí podporovaných zo štrukturálnych fondov. Na jej základe sme stanovili základné kritériá hodnotenia a ich váhy. Podľa nich sme následne bodovo ohodnotili jednotlivé projekty a po sčítaní bodov sme identifikovali opatrenia (oblasti), ktoré považujeme za najzraniteľnejšie. Ako podklad pre hodnotenie nám poslúžil zoznam všetkých schválených projektov vo všetkých OP podľa jednotlivých opatrení v období 1. 5. 2004 až 15. 2. 2007. Použitá metóda nám neumožňuje zoradiť oblasti podľa stupňa rizikovosti. Delí oblasti na tie, ktoré sú najrizikovejšie a na tie ostatné.

Výber kritérií prebiehal po identifikovaní základných vlastností projektov a projektového cyklu. Stanovili sme štyri základné kritériá³:

oblasti podpory
spôsoby čerpania
koneční prijímatelia
výška podpory

1.1 Oblasti podpory

V programovom období 2004-2006 boli v Slovenskej republike zo štrukturálnych fondov EÚ podporované nasledovné oblasti:

- dopravná infraštruktúra
- environmentálna infraštruktúra
- lokálna infraštruktúra (školy, sociálna starostlivosť, zdravotnícka starostlivosť, kultúra)
- priemysel a služby
- cestovný ruch
- aktívna politika trhu práce
- sociálna inklúzia a rozvoj príležitostí na trhu práce
- zvyšovanie kvalifikácie (CŽV)
- podpora rozvoja vidieka
- podpora produktívneho poľnohospodárstva

Na zisťovanie zraniteľných miest pre korupciu v období 2004-2006 bolo potrebné prihliadať na špecifiká jednotlivých oblastí a na ich „prirodzenú“ náchylnosť k netransparentnému vynakladaniu finančných prostriedkov. Z výskumov⁴ je zrejmé, že medzi sektormi využívajúcimi podporu zo štrukturálnych fondov sú také, u ktorých môžeme hovoriť o často sa vyskytujúcej korupcii, ako aj také kde sa korupcia prejavuje v malej miere. Medzi sektory s vysokou mierou korupcie radíme sektor stavebníctva a sektor IT (podporovaný najmä v 2007-2013). Na opačnej strane spektra sú sektory poskytujúce vzdelávacie aktivity a sociálne služby.

Ako prvé kritérium sme preto identifikovali **kritérium sektora**, v ktorom sa podpora uskutočňuje. Na základe skúseností a výskumov sa kritérium člení na škále od *Sektor s vysokou mierou korupcie* až po *Sektor s nízkou mierou korupcie*. Táto škála je v rámci hodnotiaceho kritéria hodnotená od 0 do 15 bodov. Sektory s vysokou mierou korupcie t.j. stavebníctvo a IT budú ohodnotené 15 bodmi. Sektory s nízkou mierou korupcie t.j. vzdelávacie aktivity a oblasť

³ Vid. tiež príloha č.1

⁴ [The Transparency International Bribe Payers Index 2002](http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/bpi/bpi_2002#sectors)

http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/bpi/bpi_2002#sectors

zamestnanosti a sociálnej inklúzie získajú 0 bodov. Všetky ostatné sektory budú ohodnotené 5 bodmi, ako sektory so strednou mierou korupcie.

1.2. Spôsoby čerpania

Medzi základné spôsoby čerpania prostriedkov zo ŠF v rokoch 2004-2006 patria **národné projekty a dopytovo orientované projekty**.

V národných projektoch nedochádza k procesu výberu konečného prijímateľa na základe súťaže. Aktivity národného projektu sa vykonávajú na celonárodnej úrovni prostredníctvom inštitúcií, ktorým ich realizáciu stanovuje zákon. Je to nástroj, prostredníctvom ktorého je implementovaná určitá štátna politika využívajúc „monopolné“ postavenie konečného prijímateľa. Poskytované prostriedky sú nárokovateľné pre istý druh aktivít uvedených v národnom projekte. Vhodným príkladom je tzv. *Národný projekt I* v oblasti aktívnej politiky trhu práce (štátna politika), ktorý je implementovaný Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny (konečný prijímateľ). Podľa projektu majú všetci nezamestnaní nárok na finančný príspevok na začatie samostatnej zárobkovej činnosti (nárokovateľnosť). Ten sa vypláca prostredníctvom Úradov práce SVR, ktoré spadajú pod Ústredie PSVR. Národné projekty obmedzujú priestor pre korupciu v procese výberu projektov, keďže prostriedky z nich sú nárokovateľné a vychádzajú z jasných pravidiel a cieľov stanovených v strategických dokumentoch vlády. Na druhej strane, národné projekty nedostatočne reflektujú potreby menších (lokálnych) komunít, keďže sú implementované celonárodne. Na ich základe má rovnaké právo na vyššie uvedený finančný príspevok nezamestnaný v Bratislave ako aj nezamestnaný v Medzilaborciach, pričom je zrejmy rozdiel medzi ich možnosťami zamestnať sa na miestnom trhu práce. Z tohto dôvodu je potrebné súbežne s aktivitami národných projektov distribuovať podporu aj prostredníctvom dopytovo orientovaných projektov.

Dopytovo orientované projekty sú založené na princípe súťaže. Na základe očakávaného dopytu po určitých aktivitách je vyhlásená výzva na predkladanie projektov v danej oblasti. Po predložení projektov schvália výberové komisie projekty vhodné na poskytnutie podpory. V prípade výziev, v ktorých je pomer medzi úspešnými a podanými projektmi nízky, t.j. šanca získať podporu je vysoká, môžeme hovoriť o určitej nárokovateľnosti prostriedkov pri splnení všetkých kritérií. Významnú skupinu však tvoria výzvy, kde dochádza k vysokému previsu dopytu nad ponukou, t.j. výberové komisie musia z veľkého množstva projektov spĺňajúcich kritéria ad hoc vybrať tie, ktoré podporu dostanú a tie, ktoré napriek svojej kvalite podporu nezískajú. Procesná transparentnosť však nie je predmetom našej analýzy.

Na základe uvedeného je možné konštatovať, že obidva spôsoby čerpania prostriedkov zo ŠF majú svoje špecifiká, ktoré vytvárajú odlišný priestor pre korupciu. Z tohto dôvodu je stanovenie jasných a kontrolovateľných pravidiel celého výberového procesu nevyhnutným predpokladom transparentného využívania prostriedkov.

Ako druhé kritérium sme identifikovali **kritérium nárokovateľnosti resp. kritérium dopytu**.

Do prvej skupiny v rámci kritéria radíme projekty, v ktorých sú prostriedky nárokovateľné a patria tak z hľadiska rizika korupcie medzi nízko rizikové. Napriek tomu je potrebné v oblasti tzv. národných projektov rozlišovať nárokovateľnosť vyplývajúcu zo zákona (napr. zákon o službách zamestnanosti 5/2004) kde má každý občan spadajúci do istej kategórie nárok na podporu a nárokovateľnosť viažucu sa na politické rozhodnutia vlády (napr. výstavba cestných obchvatov či rekonštrukcia železničných tratí).

Do druhej skupiny v rámci kritéria zaraďujeme projekty, u ktorých na základe skúseností z programového obdobia 2004-2006 vieme definovať nízky rozdiel medzi dopytom a ponukou t.j. ide o projekty, ktoré mali pri splnení predpísaných kritérií vysokú šancu na získanie podpory. Tieto projekty označujeme z hľadiska výskytu korupcie ako stredne rizikové. Príkladom sú projekty v oblasti sociálnej inklúzie alebo rovnosti príležitostí.

V tretej skupine sa nachádzajú projekty, ktoré spadajú do oblasti s nadmerným dopytom po podpore a teda vysokým previsom dopytu nad ponukou. Takéto projekty identifikujeme ako vysoko

rizikové z hľadiska výskytu korupcie. Príkladom sú projekty v oblasti cestovného ruchu (súkromný sektor) či školskej infraštruktúry (verejný sektor).

Kritérium spôsobu čerpania eurofondov považujeme za významné pri identifikácii obzvlášť zraniteľných miest pre korupciu. Z tohto dôvodu je bodovo hodnotené maximálnym počtom 40 bodov. V rámci nízko rizikových projektov sú 0 bodmi ohodnotené projekty s nárokovateľnosťou vyplývajúcou zo zákona. Desiatimi bodmi sú ohodnotené projekty s nárokovateľnosťou viažucou sa na politické rozhodnutie vlády. Projekty spadajúce do nenárokovateľnej podpory s nízkym previsom projektov sú ohodnotené 15 bodmi. Projekty, ktoré spadajú do oblasti s nadmerným dopytom po podpore a teda vysokým previsom dopytu nad ponukou sú ohodnotené 40 bodmi.

1.3. Koneční prijímatelia

Rozlišujeme štyri skupiny konečných prijímateľov:

Verejný sektor – štát

Verejný sektor - samospráva

Súkromný sektor – neziskový

Súkromný sektor – podnikateľský

Pri každej skupine konečných prijímateľov existuje riziko korupčného správania pri získavaní prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ. To je však determinované typom projektov, o ktoré sa jednotlivé skupiny uchádzajú.

Súkromný sektor – podnikateľský

Za najrizikovejší sektor z pohľadu korupcie považujeme podnikateľský sektor. Prostriedky poskytované podnikateľskému sektoru sú prostriedkami, ktoré nevznikajú pri hospodárskej súťaži a neviažu sa na základné trhové pravidlá ponuky a dopytu. Možnosť získať zdroje navyše a tým náskok pred konkurenciou je hlavnou motiváciou podnikateľského sektora pri uchádzaní sa o prostriedky zo štrukturálnych fondov. Je zrejmé, že nie každý podnikateľský subjekt môže byť uspokojený, čo vytvára tlak na výber projektov. Príkladom je oblasť cestovného ruchu, kde do konca marca 2006 bolo prijatých 478 žiadostí o nenávratný finančný príspevok v celkovej hodnote 23,9 mld. Sk. Vzhľadom na celkový objem prostriedkov určených na danú prioritu je zrejmé, že podporu môže získať iba štvrtina žiadateľov.⁵

Súkromný sektor – neziskový

Je zastúpený najmä mimovládny neziskovými organizáciami (MNO). Obmedzené zdroje MNO, ako aj oblasti ich pôsobenia (napr. sociálne služby, rovnosť príležitostí) znižujú ich potenciál pre korupčné správanie. Na druhej strane však existenčná závislosť od zdrojov EÚ, ktoré tvoria jeden zo základných zdrojov príjmov mnohých MNO zvyšuje možnosť korupčného správania z ich strany.

Verejný sektor

Štrukturálne fondy EÚ sú vo veľkej miere určené pre verejný sektor, avšak svojim objemom nie sú schopné uspokojiť všetky jeho požiadavky. Hlavnou motiváciou korupcie vo verejnom sektore sa stáva snaha získať čo najväčší kus koláča z peňazí, ktoré sú mnohokrát vnímané ako dar EÚ. Vzhľadom na prepojenosť verejného sektora a politiky, je pravdepodobné, že tlak na výber projektov bude mať politický charakter. V rámci verejného sektora musíme rozlišovať medzi konečnými prijímateľmi na úrovni samosprávy a na úrovni štátu.

Verejný sektor - samospráva

Z hľadiska korupcie je motivácia získať prostriedky **vyššia u samosprávy**, keďže napr. opätovné zvolenie môže súvisieť s úspešným čerpaním prostriedkov EÚ na rozvoj obce. Do tejto skupiny zaraďujeme aj iné samosprávne inštitúcie (de facto i de iure) ako napr. SAV a školy.

Verejný sektor - štát

⁵ Žitňanský, R.: *Na čo sme používali eurofondy v rokoch 2004 až 2006* in Beblavý M., Sičáková-Beblavá E.: *Prejeme alebo využijeme eurofondy?*, TIS, Bratislava 2006.

V prípade **štátneho úradu** nie je čerpanie prostriedkov motivované zabezpečením prežitia či znovuzvolenia. Z tohto dôvodu je snaha úradníkov o získanie prostriedkov najnižšia a logicky aj snaha získať podporu na základe netransparentného rozhodovania.

Ako tretie kritérium sme definovali **kategóriu konečného prijímateľa**. Kritérium je rozdelené do troch skupín. Prvou je skupina konečných prijímateľov zo súkromného podnikateľského sektora, ktorú označujeme ako najviac rizikovú z hľadiska korupcie. Druhou sú koneční prijímatelia z neziskového súkromného sektora a z verejného sektora - samosprávy, ktorých označujeme ako stredne rizikovú skupinu z pohľadu korupcie. V tretej skupine je konečný prijímateľ – štát. Kritériu je pridelená celková váha 15 bodov.

Prvá skupina je ohodnotená 15 bodmi.

Druhá skupina je ohodnotená 10 bodmi.

Tretia skupina získa 0 bodov.

1.4 Výška pomoci

Výška projektu a teda výška prostriedkov, ktoré môže získať konečný prijímateľ je dôležitým aspektom prípadného korupčného správania. Dá sa predpokladať, že motivácia využívať nekalé spôsoby pri získavaní podpory je úmerne vyššia so stúpajúcou výškou novej podpory. Táto motivácia bude výraznejšia pri projekte na podporu nového podnikateľského zámeru vo výške 34 mil. Sk ako pri projekte zvýšenia kvalifikácie zamestnancov firmy vo výške 1,4 mil. Sk.

Na základe vývoja výšky projektov v období 1. 5. 2004 až 15. 2. 2007 sme identifikovali štyri skupiny projektov. Do prvej skupiny spadajú menšie projekty do 1 milióna Sk. Tie sa objavujú v rôznych oblastiach, avšak len v malom počte. Druhú skupinu projektov tvoria projekty v rozmedzí 1 mil. Sk až 20 mil. Sk. V tejto skupine nájdeme prevažne menšie infraštruktúrne projekty, vzdelávacie projekty, projekty na podporu zamestnanosti a iné. V skupine projektov medzi 20 až 100 mil. Sk sa nachádzajú najmä projekty v oblasti životného prostredia, projekty so zameraním na podporu podnikateľov a projekty v oblasti cestovného ruchu. Poslednú skupinu tvoria prevažne veľké infraštruktúrne a investičné projekty.

Štvrtým kritériom je výška pomoci. Kritériu je pridelených 25 bodov a je rozdelené do štyroch vyššie uvedených skupín s nasledovným bodovým hodnotením:

Projekty do 1 mil. Sk získajú 0 bodov. Projekty do 20 mil. Sk získajú 10 bodov. Projekty do 100 mil. Sk získajú 15 bodov a projekty nad 100 mil. Sk získajú 25 bodov.

2. Zistenia – programové obdobie 2004 – 2006

V období 2004 – 2006 bolo možné získať podporu v rámci štyroch operačných programov (ďalej OP) : sektorový OP Priemysel a služby, sektorový OP Ľudské zdroje, OP Základná infraštruktúra, sektorový OP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka. V tabuľke č.1 uvádzame rozdelenie prostriedkov podľa operačných programov.

Tab.1 (v mil. EUR): finančné alokácie 2004-2006

operačný program	suma
SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka	102,99
OP Základná infraštruktúra	422,36
SOP Ľudské zdroje	284,48
SOP Priemysel a služby	151,21

Zdroj: MVRR SR

Vychádzajúc zo stanovených kritérií, identifikovali sme najzraniteľnejšie oblasti z hľadiska korupcie. Na základe našej analýzy nemôžeme tvrdiť, že v týchto oblastiach bude v rokoch 2007-2013 najvyššia korupcia, ale že tieto oblasti obsahujú prvky, ktoré môžu viesť k vyššiemu výskytu korupčného správania.

V tabuľke č.2 uvádzame skupinu najrizikovejších oblastí z hľadiska korupcie v rokoch 2004-2006.

tab.2: najrizikovejšie oblasti podpory 2004-2006

programové obdobie 2004-2006
Oblasti podpory
Infraštruktúra
Environmentálna infraštruktúra
rozvoj infraštruktúry na ochranu vôd
rozvoj infraštruktúry na ochranu ovzdušia
rozvoj infraštruktúry odpadového hospodárstva
ochrana prírodného prostredia
Lokálna infraštruktúra
školská infraštruktúra
zdravotnícka infraštruktúra
sociálna infraštruktúra
kultúrna infraštruktúra
informačná spoločnosť - verejný sektor
renovácia obcí
Ľudské zdroje
Trh práce
vzdelávanie a príprava uchádzačov o zamestnanie
skvalitnenie ďalšieho vzdelávania zamestnancov
Priemysel a služby
Podnikanie
podpora nových a existujúcich podnikov a služieb
budovanie a rekonštrukcia podnikateľskej infraštruktúry
Cestovný ruch
podpora infraštruktúry cestovného ruchu
podpora podnikateľských aktivít v cestovnom ruchu

Zdroj: SGI

Celkovo sme identifikovali 16 najrizikovejších oblastí, z nich najviac sa vyskytuje v OP Základná infraštruktúra (10), nasleduje SOP Priemysel a služby (4) a SOP Ľudské zdroje (2). V SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka sme neidentifikovali ani jedno opatrenie (oblasť), ktoré by sa na základe nami stanovených kritérií mohlo označiť ako najrizikovejšie z pohľadu korupcie. Je to zapríčinené špecifickosťou nastavenia výberu projektov v rámci tohto programu. MP SR zadefinovalo jasné kritériá, na základe ktorých má konečný prijímateľ nárok na podporu. Tým vylúčilo možnosť vysokého previsu projektov a znížilo možnosť korupčného správania.

Najrizikovejšie oblasti môžeme zhrnúť podľa zameranie ich aktivít do troch základných skupín. Prvou oblasťou je *infraštruktúra*, druhou *priemysel a služby* a tretou sú *Ľudské zdroje – vzdelávanie, zamestnanosť a sociálna inklúzia*.

2.1 Infraštruktúra

V oblasti environmentálnej infraštruktúry je hlavným zdrojom rizikovosti vysoký previs projektov, ktorý predstavuje veľký počet neschválených projektov. V oblasti infraštruktúry ochrany vôd⁶ bolo schválených 46 projektov a do zásobníka odložených 56 projektov spĺňajúcich podmienky na získanie podpory. V rámci rozvoja infraštruktúry na ochranu ovzdušia⁷ bolo 18 projektov schválených a 12 odložených do zásobníka. V oblasti infraštruktúry odpadového hospodárstva⁸

⁶ Opatrenie 2.1 Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry na ochranu a racionálne využívanie vôd

⁷ Opatrenie 2.2 Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry na ochranu ovzdušia

⁸ Opatrenie 2.3 Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry odpadového hospodárstva

bolo prijatých 31 a odložených 60 projektov. V časti zameranej na ochranu prírodného prostredia⁹ bolo schválených 11 projektov a odložených 21.

Faktor vysokého previsu projektov bol doplnený o faktor *investície v oblasti stavebníctva* (projekty v rámci infraštruktúry ochrany vôd a ochrany prírodného prostredia), relatívne vysokú výšku podpory (všetky oblasti) a kombináciou konečných prijímateľov pomoci medzi súkromným podnikateľským sektorom a samosprávou (všetky oblasti).

Pri podpore lokálnej infraštruktúry sme identifikovali v tab.1 uvedené oblasti (školská, zdravotnícka, sociálna a kultúrna infraštruktúra spolu s podporou informačnej spoločnosti vo verejnom sektore a podporou renovácie obcí) ako najrizikovejšie.¹⁰ Hlavným dôvodom bolo, že podobne ako pri environmentálnej infraštruktúre, došlo ku kumulácii vysokého záujmu o podporu (vysoký previs) a podpory stavebníctva. Konečným prijímateľom je vo veľkej miere samospráva. Napríklad podpora rozvoja informačnej spoločnosti pre verejný sektor¹¹ podporuje oblasť IT a v kombinácii s veľkým záujmom o podporu a relatívne vysokou výškou podpory pre samosprávu znamená značnú rizikovosť z pohľadu korupcie. Projekty v rámci renovácie a rozvoja obcí¹² sú prevažne zamerané na oblasť stavebníctva, s veľkým záujmom o podporu. V kombinácii s výškou podpory medzi 1 mil. a 20 mil. Sk dochádza k zvýšenej rizikovosti.

2.2 Priemysel a služby

V rámci podpory nových a existujúcich podnikov a služieb¹³, dochádza k podpore projektov orientovaných na investície do technických zariadení a výrobných postupov ako aj výstavbu hál a iné. Konečným prijímateľom je súkromný podnikateľský sektor, ktorý prejavil o prostriedky veľký záujem čo viedlo k vysokému počtu projektov v zásobníku.

Vysoko riziková je aj oblasť budovania a rekonštrukcie podnikateľskej infraštruktúry¹⁴, kde je konečným prijímateľom samospráva, ktorá získanú podporu investuje do stimulácie podnikateľského prostredia ako sú priemyselné parky a pod. Aj o túto skupinu projektov bol vysoký záujem a samotná podpora dosahovala vysoké priemerné hodnoty (nad 90 mil. Sk).

Podpora podnikateľských aktivít v cestovnom ruchu ako aj jeho infraštruktúry¹⁵ je vysoko riziková, keďže sa v nej kombinuje vysoký záujem o podporu, s vysokými sumami projektov (priemer nad 61 mil. Sk resp. 33 mil. Sk).

2.3 Ľudské zdroje – vzdelávanie, zamestnanosť a sociálna inklúzia

V oblasti podpory vzdelávania a prípravy uchádzačov o zamestnanie¹⁶ je konečným prijímateľom prevažne súkromný sektor (podnikateľský i neziskový). Vzhľadom na skutočnosť, že v oblasti ľudských zdrojov nedochádza k vytváraniu zásobníkov projektov, vysoký previs projektov vieme určiť na základe počtu prijatých, schválených a zamietnutých projektov. Medzi zamietnuté projekty patria všetky neúspešné projekty, t.j. aj projekty kvalitne vypracované a nepodporené pre nedostatok prostriedkov.

⁹ Opatrenie 2.4 Ochrana, zlepšenie a regenerácia prírodného prostredia

¹⁰ Opatrenie 3.1 Budovanie a rozvoj občianskej infraštruktúry v regiónoch

¹¹ Opatrenie 3.2 Budovanie a rozvoj informačnej spoločnosti pre verejný sektor

¹² Opatrenie 3.4 Renovácia a rozvoj obcí

¹³ Opatrenie 1.1 Podpora rozvoja nových a existujúcich podnikov a služieb

¹⁴ Opatrenie 1.2 Podpora budovania a rekonštrukcie infraštruktúry

¹⁵ Opatrenie 2.1 Podpora budovania a rekonštrukcie infraštruktúry cestovného ruchu a opatrenie 2.2 Podpora podnikateľských aktivít cestovného ruchu

¹⁶ Opatrenie 1.3 Rozvoj vzdelávania a prípravy uchádzačov o zamestnanie s cieľom zlepšiť ich možnosti na trhu práce

V rámci skvalitňovania ďalšieho vzdelávania zamestnancov¹⁷ bola podpora čerpaná najmä súkromným podnikateľským sektorom, v rámci ktorého bol o jej získanie veľký záujem. Priemerná výška projektov dosahovala nad 8,5 mil. Sk.

2.4 Znamky najrizikovejších oblastí

Hodnotenie oblastí na základe stanovených kritérií vytvorilo kategórie projektov podporovaných zo štrukturálnych fondov EÚ, ktoré považujeme za vysoko rizikové z hľadiska korupcie. Tieto projekty sa vyznačujú podobnými črtami z hľadiska priemernej výšky podpory, typu konečných prijímateľov ako aj záujmu o podporu z ich strany.

O projekty v oblasti environmentálnej infraštruktúry je veľký záujem. Projekty sú určené najmä pre samosprávu a súkromný podnikateľský sektor. Podpora smeruje do obnovy a modernizácie kanalizácií, čističiek odpadových vôd, technológií znižujúcich produkciu odpadov a škodlivých emisií, výstavbu hrádzí a iné. Vzhľadom na nízku mieru spolufinancovania zo strany konečných prijímateľov (5% v prípade samosprávy) predstavuje možná podpora jednu z hlavných motivácií podania projektu.

Ďalšou skupinou projektov sú projekty v oblasti lokálnej infraštruktúry, ktoré delíme na školskú, sociálnu, zdravotnícku a kultúrnu infraštruktúru. Vzhľadom na celkový stav týchto zariadení je vysoký záujem zo strany samosprávy samozrejým (aj vďaka nízkemu 5% spolufinancovaniu). Najvyšší záujem bol o oblasť školskej infraštruktúry, kde v rokoch 2004 a 2005 bolo prijatých 1393 projektov, z ktorých bolo zamietnutých pre nedostatky 322, podporu získalo 135 a 936 splnilo kritériá pre podporu, ale pre nedostatok prostriedkov boli odložené do zásobníka projektov.

Projekty orientované na rozvoj IT a informačnej spoločnosti vo verejnom sektore sa stretli s rovnakým záujmom zo strany konečných prijímateľov ako v oblasti infraštruktúry. Keďže IT sektor je na základe celosvetových výskumov považovaný za veľmi rizikový z hľadiska korupcie, vytvára kombinácia dopytu a obsahu aktivít vysokú rizikovosť podpory.

Vysoký záujem o podporu bol zaznamenaný aj v oblasti renovácie a rozvoja obcí. Samospráva využívala prostriedky najmä na rekonštrukcie t.j. v oblasti stavebníctva, ktoré je považované za rizikovú oblasť.

Oblasť rozvoja nových a existujúcich podnikov a služieb je charakteristická vysokým záujmom (50 schválených a 366 odoslaných do zásobníka). Vysoká priemerná výška podpory a charakter konečného prijímateľa (súkromný podnikateľský sektor) vytvára vysoko rizikovú skupinu projektov. Podpora podnikateľskej infraštruktúry je určená pre samosprávu, avšak vysoký záujem o podporu (12 schválených a 31 v zásobníku) spolu s podporou najmä stavebných činností (napr. výstavba priemyselných parkov) vytvára rizikovú oblasť projektov.

Projekty v oblasti cestovného ruchu sú vysoko rizikovými, keďže sa v nich kombinuje vysoký záujem o podporu, s vysokou výškou podpory, častými investíciami v oblasti stavebníctva (výstavba alebo rekonštrukcia) a v mnohých prípadoch konečným prijímateľom zo súkromného podnikateľského sektora.

V rámci projektov podporovaných z ESF považujeme za rizikové oblasti vzdelávania a prípravy uchádzačov o zamestnanie, ktorých rizikovosť vyplýva z vysokého záujmu o podporu, veľkým zastúpením súkromného sektora a strednou výškou podpory. Podobné faktory vplývali aj na vyššiu rizikovosť v oblasti ďalšieho vzdelávania zamestnancov s cieľom zlepšiť ich kvalifikáciu a adaptabilitu.

¹⁷ Opatrenie 3.2.1. Zvýšenie rozsahu, zlepšenie a širšie poskytovanie ďalšieho vzdelávania s cieľom zlepšiť kvalifikáciu a adaptabilitu zamestnancov

3. Zistenia - programové obdobie 2007-2013

V programovom období 2007-2013 dochádza oproti skrátenému obdobiu 2004-2006 k viacerým zmenám, ktoré ovplyvnia implementáciu a čerpanie prostriedkov z EÚ.

Prvou zmenou je výrazný nárast prostriedkov, ktoré budú v tomto období plynúť na Slovensko. V rokoch 2007-2013 bude SR môcť čerpať podporu v celkovej výške 11 587 904 495 EUR, z čoho 7 689 165 932 EUR prostredníctvom štrukturálnych fondov a 3 898 738 563 EUR prostredníctvom Kohézneho fondu.

Druhou zmenou je počet operačných programov pre cieľ 1, cez ktoré budú prostriedky poskytované. V Národnom strategickom referenčnom rámci na roky 2007 až 2013, ktorý slúži ako základný dokument určujúci spôsob čerpania v SR, je určených 10 operačných programov.¹⁸ Tabuľka č.3 obsahuje jednotlivé operačné programy spolu s riadiacimi orgánmi, ktoré budú za implementáciu zodpovedať a so sprostredkovateľskými orgánmi pod riadiacim orgánom, ktoré budú spoluzodpovedné za implementáciu.

Tab.3: zoznam operačných programov na roky 2007-2013

operačný program	riadiaci orgán	sprostredkovateľský orgán RO
Regionálny OP	MVRR SR	VÚC
OP Životné prostredie	MŽP SR	-
OP Doprava	MDPT SR	-
OP Informatizácia spoločnosti	ÚV SR	MF SR
OP Výskum a vývoj	MŠ SR	Agentúra MŠ SR pre ŠF EÚ
OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast	MH SR	SEA, SACR, SARIO, NADSME
OP Vzdelávanie	MŠ SR	Agentúra MŠ SR pre ŠF EÚ, MZ SR
OP Zamestnanosť a sociálna inklúzia	MPSVR SR	FSR, SIA
OP Zdravotníctvo	MZ SR	-
OP Technická asistencia	MVRR SR	-

Zdroj: NSRR 2007-13

Tretou zmenou, ktorú odráža počet operačných programov je rozšírenie oblastí podpory. Nariadenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja (ERDF) a Európskom sociálnom fonde (ESF) umožňujú smerovať podporu do viacerých oblastí, čo viedlo práve k vytvoreniu nových operačných programov alebo nových skupín aktivít podporovaných v rámci operačných programov.

Štvrtou zmenou je vyčlenenie podpory poľnohospodárskej politiky zo štrukturálnych fondov a vytvorenie nového nástroja – Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EAFRD).

Uvedené zmeny nám však nebránia využiť na identifikovanie obzvlášť zraniteľných miest pre korupciu v programovom období 2007–2013 naše hodnotenie oblastí podpory v období 2004-2006. Tabuľka č.4 je súhrnom tých oblastí, ktoré sme v rokoch 2004-2006 identifikovali ako rizikové z hľadiska korupcie a oblastí, ktoré ich viac-menej obsahovo kopírujú v novom období.¹⁹

¹⁸ OP Bratislavský kraj je jedenástym OP, je podporovaný z ERDF a je implementovaný v rámci cieľa 2 – BSK.

¹⁹ Pre lepšiu orientáciu uvádzame v treťom stĺpci skratku operačného programu, v ktorom sa v období 2007-13 budú uvedené oblasti podporovať.

Transparency International Slovensko

Tab.4: najrizikovejšie oblasti v obdobiach 2004-06 a 2007-13

2004-2006	2007-2013	
oblasti podpory	oblasti podpory	OP
Infraštruktúra		
Environmentálna infraštruktúra		
rozvoj infraštruktúry na ochranu vôd	Ochrana a racionálne využívanie vôd	OP ŽP
rozvoj infraštruktúry na ochranu ovzdušia	Ochrana ovzdušia, ozónovej vrstvy a podpora obnoviteľných zdrojov energie	OP ŽP
	Energetická efektívnosť na strane výroby aj spotreby	OP KaHR
rozvoj infraštruktúry odpadového hospodárstva	Podpora aktivít v oblasti separovaného zberu	OP ŽP
	Podpora aktivít na zhodnocovanie odpadov	OP ŽP
	Uzatváranie a rekultivácia skládok odpadov	OP ŽP
ochrana prírodného prostredia	Podpora starostlivosti o chránené územia a kriticky ohrozené rastliny a živočíchy	OP ŽP
	Infraštruktúra ochrany prírody a krajiny	OP ŽP
Lokálna infraštruktúra		
školská infraštruktúra	Infraštruktúra vzdelávania	ROP
zdravotnícka infraštruktúra	Infraštruktúra nekomerčných záchraných služieb a reštrukturalizácia systému zdravotnej starostlivosti	ROP
sociálna infraštruktúra	Infraštruktúra sociálnych služieb	ROP
Kultúrna infraštruktúra	Revitalizácia pamiatkových objektov	ROP
informačná spoločnosť - verejný sektor	Elektronizácia verejnej správy na centrálnej úrovni	OP IS
	Elektronizácia verejnej správy na regionálnej a miestnej úrovni	OP IS
	Rozvoj širokopásmového prístupu	OP IS
renovácia obcí	Regenerácia sídiel	ROP
Ľudské zdroje		
trh práce		
vzdelávanie a príprava uchádzačov o zamestnanie	Programy podpory zamestnanosti a riešenia nezamestnanosti	OP ZaSI
skvalitnenie ďalšieho vzdelávania zamestnancov		
Priemysel a služby		
podpora nových a existujúcich podnikov a služieb	Inovácie a technologické transfery	OP KaHR
budovanie a rekonštrukcia podnikateľskej infraštruktúry	Podpora spoločných služieb pre podnikateľov	
cestovný ruch		
podpora infraštruktúry cestovného ruchu	Podpora infraštruktúry cestovného ruchu	ROP
podpora podnikateľských aktivít v cestovnom ruchu	Podpora infraštruktúry cestovného ruchu	ROP
	Podpora podnikateľských aktivít v cestovnom ruchu	OP KaHR

3.1. Rizikové oblasti v 2007 - 2013

Ako vyplýva z tabuľky č.4, všetky najrizikovejšie oblasti z obdobia 2004-2006 sú preklopené do oblastí podporovaných v rokoch 2007-13. To nám umožňuje stanoviť tie, ktoré budú aj v tomto období veľmi rizikové z hľadiska korupcie.

Na komplexné určenie najrizikovejších oblastí nám nepostačuje jednoduché preklopenie opatrení z 2004-2006, keďže, ako je uvedené vyššie, došlo k rozšíreniu podpory. To znamená, že aj novovytvorené oblasti podpory môžu spĺňať základné atribúty vysoko rizikového opatrenia. Podrobný opis spôsobu akým sme postupovali a bodové ohodnotenie najrizikovejších opatrení spolu s ich aktivitami nájdete v prílohe č.2

Z pohľadu skúseností z 2004-2006 vychádzajú v rokoch 2007-2013 ako vysoko rizikové najmä tieto oblasti:

- Regionálna infraštruktúra a cestovný ruch v rámci Regionálneho operačného programu
- Životné prostredie
- Podpora podnikania a služieb v rámci operačného programu Konkurencieschopnosť a hospodársky rast
- Podpora podnikania v cestovnom ruchu a infraštruktúry cestovného ruchu v rámci operačného programu Konkurencieschopnosť a hospodársky rast
- Informatizácia spoločnosti
- Zamestnanosť a sociálna inklúzia

Oblasť regionálnej infraštruktúry a cestovného ruchu je riziková najmä z hľadiska vysokého záujmu o podporu, čo vedie k tlaku na výberovú komisiu. Rizikovosť je zvýšená podporou smerovanou do oblasti stavebníctva a vysokou výškou projektov. Významným faktorom rizikovosti sa stáva aj zvýšená podpora do oblasti cestovného ruchu, ktorá sa v minulosti potvrdila ako veľmi riziková. Vzhľadom k počtu projektov v zásobníkoch, ako aj nezmenenému charakteru podpory, je táto oblasť vnímaná ako vysoko riziková.

Oblasť životného prostredia v sebe zahŕňa podporu súkromných podnikateľov a samosprávy. O podporu v oblasti infraštruktúry životného prostredia bol doposiaľ veľký záujem a neexistuje predpoklad na jeho zníženie v rokoch 2007-13. Takisto sa dá očakávať relatívne vysoká výška podporených projektov a preto vnímame mnohé z aktivít podporovaných prostredníctvom OP Životné prostredie ako vysoko rizikové.

Podpora podnikania a služieb a podpora podnikania v cestovnom ruchu a infraštruktúry cestovného ruchu v rámci operačného programu Konkurencieschopnosť a hospodársky rast je orientovaná na podporu podnikateľov. Doposiaľ bol o podporu v tejto oblasti veľký záujem. Táto kombinácia spolu so značnou výškou projektov a s investovaním do oblasti cestovného ruchu ju robí vysoko rizikovou.

Oblasť informatizácie spoločnosti obsahuje aktivity spojené s podporou IT, v ktorej je zaznamenaný častý výskyt korupcie. Dá sa očakávať veľký záujem o podporu zo strany konečných prijímateľov, čo zvyšuje korupčné riziko.

Oblasť zamestnanosti a sociálnej inklúzie v sebe obsahuje pomoc implementovanú prostredníctvom národných projektov a pomoc, o ktorú sa uchádza súkromný sektor na základe súťaže. Pri druhej skupine pomoci vnímame vysoké riziko korupcie, keďže tento druh podpory spĺňa kritériá rizikovosti ako sú - vysoký previs projektov, podpora súkromného sektora a výška projektov nad 1 mil. Sk.

Po preklopení rizikových oblastí z rokov 2004-2006 do rokov 2007-2013 nám zostala skupina, ktorá nebola podporovaná v predchádzajúcom období. Táto skutočnosť nám však nebráni odhadnúť rizikovosť jednotlivých oblastí podpory. Zo znalosti faktorov rizikovosti vieme podrobiť aj nové oblasti analýze rizikovosti (s výnimkou podpory smerovanej do OP Výskum a vývoj).

Zamestnanosť a sociálna inklúzia

Súčasťou podpory v rámci oblasti zamestnanosti a sociálnej inklúzie je aj **oblasť podporujúca tvorbu a udržanie pracovných miest prostredníctvom zvýšenia adaptability pracovníkov, podnikov a podpory podnikania** implementovaná v spolupráci s MH SR. Podpora je orientovaná na súkromný podnikateľský sektor. Keďže podpora súkromného podnikateľského sektora je vo veľkej väčšine výziev spojená s veľkým previsom projektov, môžeme predpokladať, že podporované aktivity budú vysoko rizikové z pohľadu korupcie.

Pri podpore sociálnej inklúzie je dôležité sledovať kto je konečným prijímateľom pomoci ako aj previs projektov v jednotlivých výzvach. **Oblasť sociálnej inklúzie** je vnímaná ako málo riziková oblasť, avšak jej rizikovosť stúpa práve na základe vyššie spomenutých kritérií.

Oblasť podpory budovania kapacít je orientovaná na verejnú správu a neziskový sektor. Práve pri neziskovom sektore môžeme očakávať veľký záujem o podporu a tým aj veľký previs projektov. V prípade verejnej správy je pravdepodobné využívanie národných projektov a v prípade súťaže mierny previs projektov.

Vzdelávanie

Podpora vzdelávania je orientovaná v prevažnej miere na formálne vzdelávanie, ako je podpora modernizácii školstva a na podporu vysokých škôl. Zároveň podporuje programy celoživotného vzdelávania (CŽV), kde sa dá v budúcnosti očakávať značný záujem o podporu, najmä v súvislosti s rozvojom stratégií ďalšieho vzdelávania.

Zdravotníctvo

Podpora zdravotníckej infraštruktúry nadväzuje z časti na podporu v rámci infraštruktúry, najmä možnosťami podporovať renovácie budov. Pomoc bude určená najmä pre zdravotnícke zariadenia. Nízka finančná alokácie na obdobie 7 rokov (250 mil.EUR) vytvorí tlak na výber projektov. Rizikovosť podpory bude závisieť aj od spôsobu implementácie (národné projekty vs. súťaž).

Výskum a vývoj

Podpora bude smerovať do výskumnej infraštruktúry, centier excelencie a prenosu poznatkov do praxe. V súčasnej dobe je ťažké určiť ich rizikovosť, keďže najmä spôsob implementácie a celkové nastavenie výziev ovplyvní čerpanie a záujem. Špecifickosť tejto oblasti nám neumožňuje využiť skúsenosti z 2004-2006.

4. Odporúčania

Významným problémom jednotlivých oblastí z pohľadu korupcie je vysoký previs projektov. Pri výbere projektov tak dochádza k javu, kedy je veľká časť kvalitne pripravených projektov zamietnutá a odložená do tzv. zásobníka projektov. Projekty v zásobníku projektov nemajú zaistenú podporu pri vyhlásení novej výzvy, keďže na novú výzvu sú predkladané aj nové projekty a ich celkový počet sa tak zvyšuje. **Vysoký previs projektov sa dá eliminovať viacerými nástrojmi**, ktoré môžu byť uplatnené pri programovaní operačných programov a pri príprave a výbere projektov.

Pri príprave operačných programov na roky 2007-2013 bola snaha predchádzajúcej vlády **vylúčiť súkromný podnikateľský sektor** z prijímania podpory vo väčšine opatrení, vrátane cestovného ruchu a investícií do podnikania. Táto snaha nebola úspešná a v novom období bude môcť súkromný podnikateľský sektor aj naďalej čerpať podporu zo štrukturálnych fondov, čo bude v konečnom dôsledku zvyhodňovať jednu skupinu podnikateľov pred druhou.

Keďže v období 2004-2006 **prejavili podnikatelia veľký záujem o získanie prostriedkov** v rôznych oblastiach a tým zvyšovali dopyt, dá sa predpokladať, že aj v novom období tomu bude rovnako. Táto skutočnosť môže viesť k vytváraniu tlaku na výber projektov a tým zvyšovaniu rizík korupčného správania.

Roky 2004-2006 boli obdobím naberaní skúseností pri nastavovaní výziev a programov. Výška podpory pre jednotlivé projekty je vhodným indikátorom tohto javu. Jednotlivé **oblasti sa líšia najmä rôznou intenzitou podpory**, čo je v mnohých prípadoch prirodzené. Napríklad oblasť vzdelávania má zo svojej podstaty nižšiu priemernú alokáciu ako oblasť budovania infraštruktúry, keďže výstavba novej cesty stojí viac ako desať školení na prácu s PC pre zamestnancov textilného závodu. Sú však oblasti, v ktorých je výška podpory pre verejný ale aj súkromný podnikateľský sektor výrazne vyššia ako v ostatných oblastiach. Medzi ne patrí napr. podpora infraštruktúry cestovného ruchu a podnikateľských aktivít v cestovnom ruchu alebo podpora rozvoja podnikov a služieb.

Po analýze oblastí podpory sme vypracovali šesť odporúčaní, ktoré majú zvýšiť transparentnosť implementácie štrukturálnych fondov v SR. Ide o tieto odporúčania:

1. Zaviesť nárokovateľnosť podpory
2. Sprísniť kritériá
3. Zaviesť širšie využívanie tzv. inovatívnych finančných nástrojov
4. Zvýšiť spolufinancovanie zo strany konečných prijímateľov
5. Prehodnotiť podporu vo vybraných oblastiach
6. Zaviesť transparentnejšie postupy v projektovom cykle

Uvedené odporúčania sú vzájomne previazané. Ich účinok a sila sa budú zvyšovať keď dôjde k ich spoločnému prijatiu a implementácii. To znamená, že pre zvýšenie transparentnosti štrukturálnych fondov a zníženiu rizika korupcie je vhodné okrem zavedenia nárokovateľnosti aj sprísniť kritériá, aj využívať IFN, aj zvýšiť spolufinancovanie zo strany konečných prijímateľov ako aj zaviesť transparentnejšie pravidlá výberu projektov.

4.1 Prvé odporúčanie – zaviesť nárokovateľnosť podpory

Jedným zo záverov našej analýzy je zistenie, že **nárokovateľnosť pri získavaní podpory znižuje možnosť korupčného správania**. Hlavným dôvodom je odňatie rozhodovania o udelení podpory výberovej komisii a jej pridelenie na základe vopred stanovených kritérií. Vhodným príkladom sú národné projekty v oblasti aktívnej politiky trhu práce. Vychádzajúc zo zákona č.5/2004 o službách zamestnanosti je podpora ESF prostredníctvom národných projektov určená pre vopred stanovené skupiny občanov ako sú napr. dlhodobo nezamestnaní. Táto skupina je zadefinovaná a každý občan, ktorý do nej spadá má nárok na podporu, ktorá je vyplácaná prostredníctvom Úradov práce, sociálnych vecí a rodiny.

Obdobný spôsob udeľovania podpory bol využitý aj MP SR v rámci SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka. Na základe vopred stanovených kritérií bola všetkým farmárom či družstvám spĺňajúcim tieto kritériá vyplácaná podpora. Eliminovaný sa tak tlak na výber projektov vo výberových komisiách.

Námietkou voči takémuto spôsobu pridelenia prostriedkov je často argument o presunutí rozhodovania z výberovej komisie na ľudí, ktorí stanovujú kritériá na získanie podpory. Tento argument je podľa nášho názoru možné uplatniť len v obmedzenej miere. Stanovenie kritérií môže síce viesť k zvýhodneniu určitej skupiny konečných prijímateľov, nedochádza však k selektívnemu výberu jednotlivých projektov a v skupine podporených tak končia všetky projekty spĺňajúce vopred stanovené podmienky a nielen pár „vyvolených“ (čo sa môže stať pri výberových komisiách). To vedie k jasným pravidlám a tým k transparentnejšiemu udeľovaniu podpory.

Naším odporúčaním preto je **zavedenie nárokovateľnosti v čo najväčšom počte opatrení**. Stanovenie kritérií môže byť ponechané externej pracovnej skupine, ktorej cieľom bude identifikovať potreby a ekonomickú udržateľnosť nárokovateľnosti. Použijúc príklad školskej infraštruktúry – podporu by získali všetky školy, ktoré by predložili projekt a spĺňali by kritériá ako napr. veľkosť školy, vek a stav budovy v ktorej škola sídli, počet žiakov na prvom stupni a iné.

4.2 Druhé odporúčanie – sprísniť kritériá

Vysoký záujem konečných prijímateľov vo veľkej miere odzrkadľuje **nesprávne nastavenie podmienok**, za ktorých sa môžu o podporu uchádzať. Príliš široké a voľné kritériá znamenajú, že cez sito podmienok prechádza veľké množstvo projektov. Tento jav v konečnom dôsledku spomaľuje celý proces, keďže veľké množstvo projektov je náročné na spracovanie a vyhodnotenie. Takto postavené kritériá nevyžadujú od žiadateľov byť kreatívny pri tvorbe kvalitných projektov, ale vytvárajú priestor na nekalú súťaž, pretože záujem je veľký a úspešnosť získania podpory je v mnohých prípadoch mizivá. Ako príklad nám môže poslúžiť podpora školskej infraštruktúry, kde v rokoch 2004 a 2005 z celkového počtu 863 prijatých projektov bolo podporených **86 projektov**, zamietnutých 185 (nesplňajúce kritériá) a odložených do zásobníka projektov **592 projektov** (splňajúce kritériá).

Sprísnenie kritérií môže prebehnúť v oblasti stanovenia podmienok – bude prísnejšie špecifikované aký typ konečného prijímateľa (napr. aká škola, v akom regióne) môže žiadať o podporu.

Ďalším sprísnením je sprísnenie kritérií pri vyhodnocovaní projektov, t.j. stanovenie prísnejšieho bodovacieho systému, ktorý by v rámci podaných projektov na základe bodovania dokázal vyradiť tie, ktoré majú menšiu pridanú hodnotu a ich realizáciou nedôjde k žadanému efektu.

Istou formou sprísnenia podmienok so snahou dosiahnuť vyššiu pridanú hodnotu je **stanoviť podmienku prepojenosti projektov podporených z ESF a ERDF**. Tento nástroj by mohol byť využitý pri podpore oblastí, ako napr. školská infraštruktúra. Podpora zateplenia školy by sa viazala na implementáciu projektu zameraného na podporu obsahovej zmeny vyučovania, čo by motivovalo školy skvalitňovať výučbu a zavádzať nové programy a špecializácie.

Významným prínosom by v oblasti regionálneho rozvoja a nastavovania kritérií bolo prijatie stratégií rozvoja regiónov v oblastiach podpory (školy, sociálne služby a iné).

4.3 Tretie odporúčanie – zaviesť širšie využívanie tzv. inovatívnych finančných nástrojov

Inovatívne finančné nástroje (IFN) sú nástroje, ktorými môže štát **zvýšiť flexibilitu čerpania prostriedkov**. Ich zavedenie je plánované v období 2007-2013, avšak len v malej miere a s obmedzenými prostriedkami. MF SR pripravilo materiál *Návrh IFN pre Národný strategický referenčný rámec 2007 – 2013*, ktorý vláda SR schválila dňa 23. 11. 2005. Materiál vytvoril priestor pre detailnejšie rozpracovanie IFN, pričom sa v dokumente navrhli predovšetkým nasledovné formy nepriamej pomoci:

1. záručné schémy na úvery pre MSP;
2. schémy na podporu začínajúcich podnikateľov;
3. mäkké úvery;
4. technickú asistenciu pri tvorbe projektov PPP;

Prostredníctvom IFN môže štát napríklad spolupracovať s komerčnými bankami pri poskytovaní krytia úverov, znížiť mieru nenávratného finančného príspevku a poskytovať časť prostriedkov formou pôžičky. Tieto nástroje zvyšujú efektívnosť poskytovania podpory, keďže prenášajú faktor ekonomickej efektívnosti na konečného prijímateľa a banky, ktoré poskytujú úvery. Tu je potrebné zabezpečiť, aby takéto nástroje boli trhovo konformné a teda motivovali banky sa tak správať. Rozhodovanie o poskytnutí podpory na tomto princípe je transparentnejšie a menej rizikové z hľadiska korupcie, keďže je málo pravdepodobné, že by banka vyberala projekty na základe iného kľúča ako je ekonomická výhodnosť. Zvýšenie transparentnosti sa prejaví najmä v nižšom počte podaných projektov, keďže sa zmení filozofia poskytovania pomoci z „rozdávania prostriedkov“ (často vnímané ako dar EÚ) na ekonomicky opodstatnenú a realizovateľnú podporu. V súčasnej situácii sa presadzuje využívanie IFN len v limitovanej miere a v obmedzenom počte operačných programov. Naším odporúčaním je využívať rôzne formy IFN v čo najširšom rozsahu a ich rozšírenie na všetky operačné programy.

V prípade školskej infraštruktúry by mohla byť napríklad využitá nasledovná forma:

Školy (zriaďovatelia) by získali 60 % prostriedkov formou nenávratného finančného príspevku, 5 % by sa podieľali spolufinancovaním a 35 % by získali pôžičku, ktorú by poskytovali komerčné banky na základe posúdenia ekonomickej udržateľnosti projektu. Úroky z pôžičky by hradil štát zo štátneho rozpočtu. Navrhnuté riešenie by malo nasledovný efekt:

- došlo by k zníženiu počtu podaných projektov. O podporu by sa uchádzali iba školy, kde je zriaďovateľ schopný uniesť ekonomickú záťaž a danú investíciu naozaj potrebuje. Odpadli by tak projekty, v ktorých sa školy hlásia o nenávratné finančné prostriedky z dôvodu nízkej ekonomickej náročnosti (prostriedky vnímané ako dar EÚ) a nie z dôvodu skutočnej potreby.

- bolo by podporených viac projektov a tým by sa znížil pomer uspokojených a neuspokojených konečných prijímateľov. Zníženie podielu nenávratného finančného príspevku (NFP) z 95 na 60 percent by viedol k možnosti použiť rovnakú sumu peňazí na viac projektov. Napríklad oprava troch škôl, ktorá si vyžiadala NFP vo výške 3 x 9 500 000 Sk (t.j. 3x 95% z ceny projektu, ktorá sa rovná 10 mil.) by si po zavedení nami navrhovaného mechanizmu vyžiadala NFP vo výške 3 x 6 000 000 Sk (t.j. 3x60%). Takto by vznikol rozdiel 10 500 000 Sk, ktorý by po odpočítaní prostriedkov spojených s hradením úrokov za úvery znamenal ďalšie zdroje použiteľné na opravy škôl.

4.4 Štvrté odporúčanie – zvýšiť spolufinancovanie zo strany konečných prijímateľov

Zvýšením spolufinancovania pri vopred určených oblastiach podpory a konečných prijímateľoch, ktoré je napr. v prípade samosprávy v súčasnosti 5%, by znížilo vnímanie prostriedkov štrukturálnych fondov ako daru z EÚ. Vyššie spolufinancovanie v kombinácii s možnosťami získať výhodný úver (napr. mäkký úver) by malo za následok podávanie projektov s väčšou ekonomickou opodstatnenosťou a teda s väčšou pridanou hodnotou pre znižovanie medzi regionálnych rozdielov. Zároveň by došlo k zníženiu počtu projektov a tým k zníženiu tlaku na ich výber.

4.5 Piate odporúčanie – prehodnotiť podporu vo vybraných oblastiach

Zo skúsenosti z rokov 2004-06 vieme, že podpora zo štrukturálnych fondov bola smerovaná aj do oblastí, ktoré sa ukázali byť veľkým rizikom z pohľadu korupcie. Napriek tomu, že naša analýza neposkytuje možnosť zostaviť poradie rizikovosti podľa oblastí podpory, sme schopní určiť oblasti, ktoré boli v rokoch 2004-06 viac krát v tieni podozrenia z netransparentného resp. neefektívneho rozdeľovania prostriedkov. Mediálne „najznámejšou“ sa v posledných troch rokoch jednoznačne ukazuje oblasť cestovného ruchu. V rámci podpory cestovného ruchu dochádza, tak pri verejnom ako aj súkromnom sektore, k podpore veľkých stavebných projektov v oblasti infraštruktúry cestovného ruchu. Zároveň je o podporu v cestovnom ruchu enormný záujem, keď vo verejnom sektore končí v zásobníku 82 % a v súkromnom až 88 % projektov. Z uvedeného je zrejmé, že takto nastavený program vytvára príliš veľký tlak na výber projektov a spolu s viacerými medializovanými prípadmi naň padá aj podozrenie zo značnej neefektívnosti. Významnou prevenciou týchto javov by bola zmena oblastí podpory v cestovnom ruchu, ktorá by mohla smerovať napríklad do tvorby webstránok, propagačných materiálov a akcií, náučných chodníkov či spoločných zariadení zvyšujúcich úroveň cestovného ruchu v lokalite.

4.6 Šieste odporúčanie - zaviesť transparentnejšie postupy v projektovom cykle

Vláda SR na svojom zasadnutí 23. mája 2007 schválila materiál *Aktualizácia záverov a odporúčaní vyplývajúcich z dotazníka Právna ochrana pred netransparentnosťou, zneužívaním a konfliktom záujmov vo vzťahu k rozhodovaniu o využívaní fondov EÚ v SR pre programové obdobie 2007 – 2013*²⁰. V materiáli predloženom ministrom výstavby a regionálneho rozvoja sa v piatich tematických okruhoch stanovujú spoločné pravidlá pre vyhlasovanie výziev, predkladanie, hodnotenie, výber a monitoring projektov ako aj konflikt záujmov. Napriek tomu, že uvedené opatrenia považujeme za potrebné a prispievajú k zvyšovaniu transparentnosti celého procesu, ich reálny vplyv je iba čiastočný. Materiál a jeho opatrenia neprístupujú systémovo k riešeniu problému korupcie v štrukturálnych fondoch EÚ na Slovensku. Samotné opatrenia sú vnútorne manipulovateľné a zvonka nekontrolovateľné. Ako príklad uvedieme tvorbu výberovej komisie, ktorej rozhodnutie o (ne)udelení podpory je konečné. Jej predsedom je štatutár riadiaceho orgánu a výber jej členov je v kompetencii riadiaceho orgánu. Z tohto dôvodu vnímame materiál ako určitú nadstavbu, ktorej úspešnosť závisí najmä na nastavení samotných pravidiel čerpania a zavedení vyššie uvedených odporúčaní.

²⁰ <http://www.rokovania.sk/app/material.nsf/0/3626823894846D18C12572DC004510E0?OpenDocument>

Prílohy:

Príloha č.1 Kritériá hodnotenia

Príloha č.2 Hodnotenie

Príloha č.1 - Kritériá hodnotenia

Kritérium	počet bodov
1.oblasti podpory	15
2.spôsoby čerpania a výber projektov	40
3.koneční prijímatelia	20
4.výška podpory	25
spolu	100

kritérium 1	
oblasti podpory (15 b.)	
IT a stavebníctvo	15
vzdelávacie aktivity, zamestnanosť a soc.inklúzia	0
ostatné	5

kritérium 2	
spôsoby čerpania a výber projektov (40 b.)	
nenárokovateľné s vysokým previsom	40
nenárokovateľné s nízkym previsom	15
nárokovateľné na základe rozhodnutia vlády	10
nárokovateľné zo zákona	0

kritérium 3	
koneční prijímatelia (20 b.)	
súkromný podnikateľský sektor	20
neziskový súkromný sektor	10
verejný sektor - samospráva (vrátane iných samosprávnych inštitúcií - školy, SAV atd.)	10
verejný sektor - štát	0

kritérium 4	
výška podpory (25 b.)	
projekt do 1 000 000 Sk	0
projekt do 20 000 000 Sk	10
projekt do 100 000 000 Sk	15
projekt nad 100 000 000 Sk	25

Príloha č.2 - Hodnotenie

Postup hodnotenia programového obdobia 2004-2006

Na základe kritérií uvedených v kapitole 1. Metodika výskumu a v prílohe č.1 sme hodnotili všetky operačné programy a jednotlivé opatrenia v skrátenom programovom období 2004-06. Ako podklad pre hodnotenie nám poslúžil zoznam všetkých schválených projektov vo všetkých OP podľa jednotlivých opatrení. Každý projekt bol ohodnotený podľa rovnakých kritérií. Súčet bodov jednotlivých kritérií sme označili ako bodovú hodnotu projektu. Následne sme vypočítali bodovú hodnotu pre každé opatrenie a rozdelili sme ich do dvoch skupín. Opatrenia, ktoré získali menej ako 65 bodov sme označili ako menej rizikové a opatrenia, ktoré získali 65 bodov a viac vytvorili skupinu opatrení najzraniteľnejších na korupciu. Hranica 65 bodov bola určená na základe možnosti získať túto hodnotu vždy iba pri sčítaní minimálne troch kritérií, v ktorých projekt získa hodnotenie vyššie ako 0. Výnimkou je iba situácia kedy v kritériu spôsob čerpania získa projekt 40 bodov a v kritériu výška podpory 25 bodov. Táto situácia je nepravdepodobná, keďže pri dopytových projektoch s vysokým previsom nedosahuje podpora viac ako 100 mil. Sk.

Oblasti s vysokým rizikom korupcie

Uvedené kritériá a postup hodnotenia opatrení viedli k stanoveniu najrizikovejších oblastí z hľadiska korupcie v programovom období 2004-2006. Uvádzame všetky opatrenia, ktoré dosiahli minimálne 65 bodov, okruh aktivít, ktoré obsahujú, konečných prijímateľov pomoci ako aj výšku ich celkovej podpory. Opatrenia sú pre prehľadnosť uvádzané podľa operačných programov.

Operačný program Základná infraštruktúra

V prioritnej osi 2 Environmentálna infraštruktúra sme identifikovali všetky opatrenia ako vysoko rizikové z hľadiska korupcie podľa nami stanovených kritérií.

Opatrenie 2.1 Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry na ochranu a racionálne využívanie vôd sme ohodnotili 89 bodmi. Medzi aktivity spadajúce pod opatrenie patria napríklad:

- Budovanie nových vodných zdrojov, resp. rozšírenie existujúcich vodných zdrojov a príslušných zariadení, za účelom splnenia požiadaviek Smernice rady č. (EC) 83/1998 týkajúcej sa kvality vody určenej pre ľudskú spotrebu
- Budovanie nových distribučných sietí s cieľom zabezpečenia zásobovania obyvateľstva a iných spotrebiteľov pitnou vodou a zníženie rozdielov v rámci jednotlivých regiónov v tejto oblasti
- Rekonštrukcia distribučnej siete s cieľom zníženia strát vo vodovodných systémoch na úroveň porovnateľnú s priemernými hodnotami v krajinách EÚ
- Postupná rekonštrukcia existujúcich verejných kanalizácií s cieľom minimalizovania nežiaducich únikov znečistenia do prostredia v zmysle smernice Rady 91/271/EHS
- Budovanie nových ČOV s cieľom postupného zabezpečenia čistenia komunálnych odpadových vôd v súlade so smernicou Rady 91/271/EHS zabezpečením čistenia komunálnych odpadových v aglomeráciách nad 2 000 EO
- Realizácia technických opatrení na zabezpečenie primeraného stupňa ochrany pred povodňami na územných celkoch s ľudskými obydliami, priemyslom, dopravnou infraštruktúrou a intenzívnou poľnohospodárskou výrobou²¹

Konečnými prijímateľmi pomoci boli prevažne vodárenské spoločnosti a Slovenský vodohospodársky podnik, š.p. Projekty boli vybrané na základe súťaže. Celkovo boli podporené projekty vo výške 2 234 600 536 Sk.

Opatrenie 2.2 Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry na ochranu ovzdušia bolo ohodnotených 84 bodmi. Medzi aktivity spadajúce pod opatrenie patria napríklad:

- Zmena palivovej základne energetických zdrojov s dôrazom na nízkoemisné a obnoviteľné zdroje

²¹ OP Základná infraštruktúra

- Inštalácia technológií na zníženie vypúšťania emisií do ovzdušia vrátane monitoringu²²

Konečnými prijímateľmi pomoci boli prevažne samosprávy a akciové spoločnosti. Projekty boli vyberané na základe súťaže. Celkovo boli podporené projekty vo výške 1 431 113 246 Sk.

Opatrenie 2.3 Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry odpadového hospodárstva získalo 75 bodov. Medzi aktivity spadajúce pod opatrenie patria:

- Príprava regionálnych plánov integrovaného manažmentu odpadového hospodárstva
- Podpora aktivít súvisiacich so separovaným zberom odpadov
- Podpora aktivít na zhodnocovanie odpadov
- Uzatváranie a rekultivácia skládok odpadov²³

Konečnými prijímateľmi pomoci bola prevažne samospráva. Projekty boli vyberané na základe súťaže. Celkovo boli podporené projekty vo výške 1 193 470 621 Sk.

Opatrenie 2.4 Ochrana, zlepšenie a regenerácia prírodného prostredia bolo ohodnotených 65 bodmi. Medzi aktivity spadajúce pod opatrenie patria:

- Posilnenie fyzickej infraštruktúry inštitúcií ochrany prírody a krajiny
- Vypracovanie a realizácia plánov riadenia chránených území²⁴

Konečnými prijímateľmi pomoci bola prevažne Štátna ochrana prírody SR. Projekty boli vyberané na základe súťaže. Celkovo boli podporené projekty vo výške 225 860 476 Sk.

V prioritnej osi 3 Lokálna infraštruktúra sme identifikovali tri opatrenia ako vysoko rizikové z hľadiska korupcie podľa nami stanovených kritérií.

Opatrenie 3.1 Budovanie a rozvoj občianskej infraštruktúry v regiónoch je rozdelené do štyroch podopatrení.

Podopatrenie 3.1.1 Budovanie a rozvoj školskej infraštruktúry bolo ohodnotených 77 bodmi. Medzi aktivity spadajúce do podopatrenia patria:

- Rekonštrukcia a prístavba/nadstavba školských zariadení vrátane výmeny striech, rekonštrukcia alebo výmena ústredného kúrenia (zmena palivovej základne na plyn tam, kde je to vhodné) a modernizácia doplnkových služieb v rámci školského komplexu. Zároveň sa rieši životné prostredie a zníženie finančných nákladov na opravu a údržbu (oprava stien, omietky, exteriéru budov, atď.)
- Určité vybavenie tried, stravovanie pre žiakov a študentov a preprava žiakov a študentov školskými autobusmi v súvislosti s racionalizáciou siete školských zariadení.²⁵

Konečnými prijímateľom podopatrenia bola samospráva. Projekty boli vyberané na základe súťaže. Celkovo boli podporené projekty vo výške 990 073 041 Sk.

Podopatrenie 3.1.2 Budovanie a rozvoj zdravotníckej infraštruktúry sme ohodnotili 80 bodmi. Medzi aktivity spadajúce do podopatrenia patria:

- Rekonštrukcia a prístavba/nadstavba zdravotníckych zariadení vrátane výmeny striech, rekonštrukcia alebo výmena ústredného kúrenia (zmena palivovej základne na plyn tam, kde je to vhodné) a modernizácia doplnkových služieb v rámci zdravotníckeho komplexu (napr. vzduchotechnika).²⁶

Konečnými prijímateľom podopatrenia bola prevažne samospráva. Projekty boli vyberané na základe súťaže. Celkovo boli podporené projekty vo výške 656 135 485 Sk.

²² OP Základná infraštruktúra

²³ OP Základná infraštruktúra

²⁴ OP Základná infraštruktúra

²⁵ OP Základná infraštruktúra

²⁶ OP Základná infraštruktúra

Podopatrenie 3.1.3 Budovanie a rozvoj sociálnej infraštruktúry získalo v našom hodnotení 76 bodov. Medzi aktivity spadajúce do podopatrenia patria:

- Rekonštrukcia a renovácia budov v kompetencii Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR
- Zabezpečenie prístupu do kontaktných centier pre sprostredkovanie zamestnania pre telesne postihnutých a matky s deťmi. Tieto vylepšenia sú navrhnuté, aby sa skvalitnili a zefektívnil služby. Podopatrenie taktiež umožní budovanie alebo modifikáciu doplnkových zariadení ako napr. toalety pre telesne postihnutých a inštalovanie klimatizačných jednotiek tam, kde je to vhodné
- Prestavba, rekonštrukcia a inštalácia vybavenia v priestoroch pre individuálne alebo skupinové poradenstvo a výcvik zručností potrebných pre vstup na trh práce. Hlavným cieľom týchto aktivít je pripraviť uchádzačov o prácu zlepšiť si ich osobné schopnosti presadiť sa na trhu práce
- Zlepšenie životných podmienok ľudí v zariadeniach sociálnej starostlivosti. Toto bude mať vplyv na zlepšenie zariadení umožňujúcich realizovať záujmovú činnosť a účasť na výcviku pre nadobudnutie základných životných zručností²⁷

Konečnými prijímateľom podopatrenia bola prevažne samospráva. Projekty boli vybrané na základe súťaže. Celkovo boli podporené projekty vo výške 322 109 416 Sk.

Podopatrenie 3.1.4 Budovanie a rozvoj kultúrnej infraštruktúry získalo 75 bodov. Medzi aktivity spadajúce do podopatrenia patria:

- Obnova a oprava nevyužitých, resp. čiastočne využitých a ohrozených historicky cenných budov a objektov pre kultúru (obnova, oprava a rekonštrukcia týchto objektov)
- Obnova siete pracovísk, laboratórií, dielní pre účel fyzickej záchrany a ochrany jednotlivých súčastí kultúrneho dedičstva a obnova priestorov pre prezentáciu a poskytovanie služieb v oblasti kultúry
- Vybudovanie integrovaného navádzacieho systému a informačných prístenných tabúl pre účel lepšej prezentácie a atraktivity územia, jeho kultúrneho a prírodného dedičstva
- Zlepšenie prístupu a vstupu do budov vrátane ich bezprostredného okolia
- Zlepšenie energetickej efektívnosti budov najmä zhodnotením vykurovacieho systému a/alebo zateplenie.²⁸

Konečnými prijímateľom podopatrenia bola prevažne samospráva. Projekty boli vybrané na základe súťaže. Celkovo boli podporené projekty vo výške 318 442 367 Sk.

Opatrenie 3.2 Budovanie a rozvoj informačnej spoločnosti pre verejný sektor bolo ohodnotené 72 bodmi. Medzi aktivity spadajúce do podopatrenia patria:

- Umožniť využívanie najvhodnejšej telekomunikačnej infraštruktúry pre prístup na Internet a vylepšenie interných počítačových sietí vo vybraných prípadoch vo verejnom sektore (nemocnice, úrady miestnej štátnej správy, školy, knižnice, spoločenské centrá)
- Zvýšenie počtu VPBI (Verejných prístupových bodov k Internetu)
- Rozšírenie prístupu na Internet do vzdelávacích inštitúcií
- Vylepšenie informačných a komunikačných zariadení pre poskytovateľov zdravotnej starostlivosti a zariadenia zdravotnej starostlivosti
- Rozvoj centrálného verejného portálu, ktorý sa nachádza na Úrade vlády SR pre integráciu a ľahký prístup k on-line verejným službám a informáciám, ako aj rozvoj špecifických služieb pre regióny
- Pilotný projekt on-line sociálnych dávok
- Podpora on-line služieb verejného obstarávania, ktoré budú vykonávať VÚC a samosprávy v konkrétnych aktivitách (projektoch) vykonávaných v rámci štrukturálnych fondov
- Rozvoj regionálneho digitálneho obsahu
- Podpora kampaní na zvyšovanie povedomia o informačnej spoločnosti
- Hodnotenie potrieb a príprava návrhov²⁹

²⁷ OP Základná infraštruktúra

²⁸ OP Základná infraštruktúra

²⁹ OP Základná infraštruktúra

Konečnými prijímateľom opatrenia bola prevažne samospráva. Projekty boli vyberané na základe súťaže. Celkovo boli podporené projekty vo výške 221 485 675 Sk.

Opatrenie 3.4 Renovácia a rozvoj obcí sme ohodnotili 73 bodmi. Medzi aktivity spadajúce do podopatrenia patria:

- Príprava plánov rozvoja obcí (posúdenie miestnych požiadaviek, stanovenie priorít, spracovanie plánov a špecifikácií projektu, príprava tendrovej dokumentácie a riadenia výberových konaní, dozor nad realizáciou projektu)
- Rekonštrukcia a modernizácie budov, stavieb a objektov historického a kultúrneho významu a ich okolia
- Úprava verejných priestranstiev, parkov, chodníkov a rekreačných zón
- Rekonštrukcia vodovodov, plynovodov a kanalizácie a pripojenie na ich siete
- Rekonštrukcia remeselných dvorov podporujúcich oživenie tradičných remesiel a zamestnaní a tam, kde je to vhodné, zmena účelu budov, aby slúžili ako remeselné centrá
- Zlepšenie vzhľadu ulíc, napr. úprava chodníkov, verejného osvetlenia, atď.
- Obnova turistických, cykloturistických a náučných trás
- Rekonštrukcia miestnych ciest a mostov³⁰

Konečnými prijímateľom opatrenia bola samospráva. Projekty boli vyberané na základe súťaže. Celkovo boli podporené projekty vo výške 1 090 973 947 Sk.

Sektorový operačný program Ľudské zdroje

V rámci SOP Ľudské zdroje sme identifikovali v prioritě 1. Rozvoj aktívnej politiky trhu práce **opatrenie 1.3 Rozvoj vzdelávania a prípravy uchádzačov o zamestnanie s cieľom zlepšiť ich možnosti na trhu práce** - MPSVR SR, ktoré sme ohodnotili 65 bodmi. Medzi aktivity spadajúce do podopatrenia patria:

- Poskytovať nezamestnaným vzdelávanie a prípravu šité na mieru, a tým im napomáhať pri získaní zamestnania v súlade s priamymi potrebami trhu práce
- Poskytovať duálne schémy prípravy, ktoré spájajú cielené vzdelávanie (špecifické a odborné zručnosti súvisiace so zamestnaním, zručnosti osobnej efektívnosti a prenosné pracovné zručnosti) a prípravu pod dohľadom a vedením na pracovnom mieste v rámci normálnych pracovných podmienok a zaťaženia
- Poskytovať programy vzdelávania a prípravy ľudských zdrojov pre potreby aktivít ostatných operačných programov Národného rozvojového plánu. Tieto zručnosti budú potrebné napríklad v oblasti rozvoja cestovného ruchu, rekonštrukcie historických častí miest a obcí, rozvoja vidieka, kultúry, a pod
- Podporovať aktivity a inovačné prístupy zacielené na vstupujúcich na trh práce. Tieto aktivity by mali kombinovať poradenstvo, odborné poradenstvo, prípravu a/alebo pracovné umiestnenie a podporiť mladých ľudí pri prechode zo školy do zamestnania
- Poskytovať prípravu pre ľudí s potenciálom samozamestnania, za účelom stimulovať podnikanie a vytváranie miest vlastným podnikaním
- Sprievodná podpora pre rozšírenie možností prípravy pre ľudí starajúcich sa o závislé osoby³¹

Konečnými prijímateľmi opatrenia boli obchodné spoločnosti, neziskové organizácie, školy a samospráva. Projekty boli vyberané na základe súťaže. Celkovo boli podporené projekty vo výške 413 170 691 Sk.

Opatrenie 3.2.1. Zvýšenie rozsahu, zlepšenie a širšie poskytovanie ďalšieho vzdelávania s cieľom zlepšiť kvalifikáciu a adaptabilitu zamestnancov - MPSVR SR získalo 65 bodov. Medzi aktivity spadajúce do podopatrenia patria napríklad:

- Zvyšovanie prístupu k ďalšiemu vzdelávaniu zavedením nových foriem ďalšieho vzdelávania napr. programy druhej šance
- Vytvorenie centier dištančného vzdelávania a podpora rozvoja nových foriem vzdelávania, napríklad e-learning
- Implementácia programov vzdelávania pre zamestnancov v samospráve

³⁰ OP Základná infraštruktúra

³¹ SOP Ľudské zdroje

- Podpora spolupráce sociálnych partnerov so zamestnávateľmi pri presadzovaní celoživotného vzdelávania
- Modernizácia prípravy budúcich učiteľov a podpora systému celoživotného vzdelávania učiteľov
- Dobudovanie a inovácie systému profesijných štandardov a vzdelávacích štandardov, tak aby vzájomne korešpondoval
- Podpora otvoreného modulárneho systému ďalšieho vzdelávania
- Vytvorenie národného systému pre zber a šírenie informácií o inováciách v ďalšom vzdelávaní³²

Konečnými prijímateľmi opatrenia boli obchodné spoločnosti, vzdelávacie spoločnosti, MPSVR SR a samospráva. Projekty boli vybrané na základe súťaže. Celkovo boli podporené projekty vo výške 450 935 402 Sk.

SOP Priemysel a služby

V SOP Priemysel a služby bolo na základe našich kritérií identifikovaných šesť opatrení s vyšším rizikom korupcie. V prioritě 1. Rast konkurencieschopnosti priemyslu a služieb s využitím rozvoja domáceho rastového potenciálu to boli tieto opatrenia:

1.1 Podpora rozvoja nových a existujúcich podnikov a služieb, ktorému bolo pridelených 80 bodov. Medzi aktivity spadajúce do opatrenia patria napríklad:

- Podpora vzniku nových podnikov a stabilizácie a rozvoja existujúcich podnikov orientovaných na zavádzanie nových progresívnych technológií, strojov, prístrojov a zariadení, ako aj ekologických technológií (napr. čistička odpadových vôd pre technológie v areáli podniku, atď.), vrátane nevyhnutného hardwaru a softwaru
- Podpora vzniku nových podnikov a stabilizácie a rozvoja existujúcich podnikov orientovaných na výstavbu, rozšírenie, rekonštrukciu budov alebo prevádzkových priestorov potrebných na zabezpečenie priemyselnej výroby, remeselnej výroby alebo služieb priemyselnej povahy
- Podpora výrobcov využívajúcich domáce suroviny (drevo, nerudné suroviny, atď.)
- Podpora poradenských služieb súvisiacich s implementáciou moderných systémov riadenia a organizácie podniku a progresívnych metód v marketingu³³

Konečnými prijímateľmi opatrenia boli súkromné obchodné spoločnosti. Projekty boli vybrané na základe súťaže. Celkovo boli podporené projekty vo výške 1 128 275 923 Sk.

Opatrenie 1.2 Podpora budovania a rekonštrukcie infraštruktúry bolo ohodnotené 78 bodmi. Medzi aktivity spadajúce do opatrenia patria napríklad:

- Podpora projektov budovania inkubátorov pre začínajúcich podnikateľov a živnostníkov a pre aplikovaný výskum. Touto podporou môže konečný prijímateľ ponúknuť začínajúcemu podnikateľovi alebo živnostníkovi vhodné priestory, kancelársku infraštruktúru a komplexné služby
- Podpora budovania priemyselných parkov vo forme tzv. parkov na zelenej lúke a prípadne tzv. hnedých parkov a podpora rekonštrukcie výrobných hál, t.j. území, na ktorom sa sústreďí priemyselná činnosť alebo služby aspoň jedného podnikateľského subjektu; v prípade výstavby na zelenej lúke sa musia uskutočniť adekvátne konzultácie
- Podpora budovania technologických parkov, zameraných na podporu podnikania pre rôzne odvetvia priemyslu s tým, že tieto technologické parky budú poskytovať podnikateľom služby vo výrobnom procese (technologický postup výroby)³⁴

Konečnými prijímateľmi opatrenia bola prevažne samospráva. Projekty boli vybrané na základe súťaže. Celkovo boli podporené projekty vo výške 1 448 504 818 Sk.

V rámci priority **2. Rozvoj cestovného ruchu** sme ohodnotili na základe stanovených kritérií ako rizikové tieto opatrenia:

Opatrenie 2.1 Podpora budovania a rekonštrukcie infraštruktúry cestovného ruchu, ktoré sme ohodnotili 85 bodmi. Medzi aktivity spadajúce do opatrenia patria napríklad:

³² SOP Ľudské zdroje

³³ SOP Priemysel a služby

³⁴ SOP Priemysel a služby

Transparency International Slovensko

- Podpora investičných projektov zameraných na budovanie mikroinfraštruktúry súvisiacej so zariadeniami a strediskami cestovného ruchu, kultúrnymi a historickými objektmi, prírodnými atrakтивitami (prístupové cesty a parkoviská a inžinierske siete), ktoré nadväzujú už na existujúce inžinierske siete v obci.
- Podpora zriaďovania a obnovy turisticko-informačných kancelárií (prezentácia aktivít regiónu) a ich napojenie na informačný systém Slovenskej agentúry pre cestovný ruch na základe zmluvy so SACR
- Výroba a inštalácia medzinárodne akceptovaných turistických značení (destinácií a atrakтивít cestovného ruchu, kultúrnych, technických a historických pamiatok, prírodných atrakтивít a pod.)
- Podpora obnovy a ochrany nehnuteľného majetku kultúrne a historické pamiatky ako hrady, kaštiele a pod.) v priamej väzbe na cestovný ruch
- Podpora kultúrnych aktivít (obnova a rekonštrukcia kultúrno-náučných chodníkov a podobných aktivít v priamej väzbe na cestovný ruch)
- Rozvoj kultúrnych aktivít (festivaly, prezentácia národného folklóru, zvykov a tradícií, trhov, výstav atď.)
- Podpora výstavby a rekonštrukcie verejných hygienických zariadení v strediskách cestovného ruchu³⁵

Konečnými prijímateľmi opatrenia bola prevažne samospráva. Projekty boli vybrané na základe súťaže. Celkovo boli podporené projekty vo výške 1 284 936 124 Sk.

Opatrenie 2.2 Podpora podnikateľských aktivít cestovného ruchu získalo 91 bodov. Medzi aktivity spadajúce do opatrenia patria napríklad:

- Podpora investičných projektov výstavby nových a modernizácia existujúcich zariadení cestovného ruchu, napr. ubytovacie a stravovacie zariadenia, rekonštrukcia a modernizácia kultúrno-historických a prírodných objektov pre účely cestovného ruchu na území Slovenskej republiky
- Investície do zariadení na prezentáciu kultúrnych aktivít (prezentácie národného folklóru, zvykov a tradícií, výstavy, kongresy, sympóziá a pod.)
- Podpora doplnkových projektov športových služieb, kúpalísk, lyžiarskych lanoviek a vlekov, zasnežovacích zariadení, parkovacích zariadení, atď. Bezprostredne nadväzujúce na strediská a zariadenia kultúry a cestovného ruchu
- Podpora modernizácie, obnovy a výstavby kúpeľných zariadení
- Podpora modernizácie a výstavba bazénov (plavecký, detský, sedací, pre hendikepovaných a pod.) v zariadeniach cestovného ruchu
- Podpora výstavby a modernizácie športovo-rekreačných zariadení, ich vybavenia (sáun, posilňovní a pod.) v zariadeniach cestovného ruchu, požičovní športových potrieb v strediskách cestovného ruchu, športových komplexov a detských areálov v strediskách cestovného ruchu³⁶

Konečnými prijímateľmi opatrenia boli súkromné obchodné spoločnosti. Projekty boli vybrané na základe súťaže. Celkovo boli podporené projekty vo výške 1 292 999 974 Sk.

Postup hodnotenia programového obdobia 2007-2013

³⁵ SOP Priemysel a služby

³⁶ SOP Priemysel a služby

Na základe skúseností a hodnotenia z rokov 2004-2006 sme schopní určiť rizikovosť nových opatrení, prostredníctvom ktorých sa budú implementovať projekty v období 2007-2013. Nižšie uvádzame prepojenie nových opatrení s opatreniami z obdobia 2004-06, ako aj hlavné aspekty ich rizikovosti. Opatrenia sú zoradené podľa operačných programov.

Regionálny operačný program

Opatrenie 1.1 Infraštruktúra vzdelávania obsahovo nadväzuje na podopatrenie 3.1.1 Budovanie a rozvoj školskej infraštruktúry (77b.). V opatrení 1.1 budú podporovaní prevažne zriaďovatelia škôl (samosprávy). Po skúsenosti z rokov 2004-06 je predpoklad, že o opatrenie bude veľký záujem, čo bude viesť k vysokému previsu projektov a tým tlaku na výber projektov. Priemerná výška projektov bola 11,6 mil. Sk, čo sa dá predpokladať aj v novom období.

Opatrenie 1.2 Infraštruktúra sociálnych služieb a sociálno-právnej ochrany a sociálnej kurately obsahovo nadväzuje na podopatrenie 3.1.3 Budovanie a rozvoj sociálnej infraštruktúry (76 b.). V opatrení 1.2 budú podporovaní najmä zriaďovatelia sociálnych služieb (najmä VÚC). O opatrení bol doposiaľ veľký záujem, ktorý bude naďalej viesť k vysokému previsu projektov a tlaku na ich výber. Priemerná výška projektov bola 12,8 mil. Sk.

Opatrenie 1.3 Infraštruktúra pamäťových a fondových inštitúcií na miestnej a regionálnej úrovni je novým opatrením s aktivitami doteraz nepodporovanými prostredníctvom štrukturálnych fondov. Tento fakt nás núti pozrieť sa na typ aktivít a potenciálnych konečných prijímateľov. Vzhľadom ku skutočnosti, že bude podporovaná rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia pamäťových a fondových inštitúcií v zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávy a podpora bude nenárokovateľná, bude kritérium previsu hlavným indikátorom rizikovosti korupcie. V prípade, že bude previs projektov vysoký, môžeme opatrenie 1.3 považovať za rizikové. Priemerná výška projektov sa bude pravdepodobne pohybovať na úrovni opatrenia 1.1 či 1.2.

Opatrenie 1.4 Revitalizácia a hospodárske využitie pamiatkových objektov v území z časti obsahovo nadväzuje na podopatrenie 3.1.4 Budovanie a rozvoj kultúrnej infraštruktúry (75b.). V opatrení 1.4 budú podporované najmä samosprávy. Opatrenie malo doteraz vysoký previs projektov, čo bude pravdepodobne pokračovať naďalej a bude vytvárať tlak na výber projektov. Priemerná výška projektov bola 7,9 mil. Sk.

Opatrenie 1.5 Infraštruktúra nekomerčných záchranných služieb je novým opatrením. Je cieleňé na všetky typy nekomerčných záchranných služieb s výnimkou zdravotnej záchrannej služby (podporované v rámci OP Zdravotníctvo). Vzhľadom ku skutočnosti, že budú podporované rekonštrukcie, opravy a rozširovanie existujúcich objektov ako aj obstaranie vnútorných technických zariadení a príslušného vnútorného vybavenia a podpora bude nenárokovateľná, bude kritérium previsu hlavným indikátorom rizikovosti korupcie. V prípade, že bude previs projektov vysoký, môžeme opatrenie 1.5 považovať za rizikové.

Opatrenie 2.1 Regionálne komunikácie zaisťujúce dopravnú obsluhu regiónu je novým opatrením zameraným na rekonštrukcie, modernizácie a budovania ciest II. a III. triedy vo vlastníctve samosprávnych krajov. Z časti obsahovo nadväzuje na opatrenie 1.2 Modernizácia a rozvoj cestnej infraštruktúry z OP ZI. Budú podporované samosprávne kraje a hlavným indikátorom rizikovosti korupcie bude kritérium previsu projektov. V prípade, že bude previs projektov vysoký, môžeme predpokladať, že opatrenie 2.1 bude rizikové z hľadiska korupcie.

Opatrenie 2.2 Regenerácia sídiel obsahovo nadväzuje na opatrenie 3.4 Renovácia a rozvoj obcí (73b.) z OP ZI. V opatrení budú podporované najmä samosprávy. Opatrenie malo vysoký previs projektov. Dá sa očakávať, že rozšírenie aktivít o komplexnú obnovu mestských oblastí bude podporovať tento trend a bude vytvárať tlak na výber projektov. Priemerná výška projektov bola 2,7 mil. Sk. čo je však skreslený údaj, keďže opatrenie podporovalo prevažne dva typy aktivít: a) rekonštrukcie (projekty prevažne v rozsahu 4 – 11 mil. Sk); b) vypracovanie územného plánu (projekty do 500 tisíc Sk).

Opatrenie 2.3 Podpora a obnova infraštruktúry cestovného ruchu nadväzuje opatrenia priority 2 z OP Priemysel a služby a to na Opatrenie 2.1 Podpora budovania a rekonštrukcie infraštruktúry cestovného ruchu (85 b.) a Opatrenie 2.2 Podpora podnikateľských aktivít cestovného ruchu (91b.). obidve opatrenia boli hodnotené ako veľmi rizikové, keďže v sebe kombinovali podporu projektov

Transparency International Slovensko

súkromného sektora a samosprávy, vysoký záujem (vysoký previs) o podporu a relatívne vysokú výšku podpory (priemer 61 mil. resp. 31,5 mil. Sk). Je veľká pravdepodobnosť, že v novom období bude opatrenie rovnako vysoko rizikové.

Operačný program Životné prostredie

Prioritná os 1 Integrovaná ochrana, racionálne využívanie vôd v sebe zahŕňa tri opatrenia:

1.1 Zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou;

1.2 Odvádzanie a čistenie komunálnych odpadových vôd;

1.3 Sledovanie a hodnotenie stavu povrchových vôd a podzemných vôd.

Prioritná os je preklopením opatrenia 2.1 Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry na ochranu a racionálne využívanie vôd (89 b.) z OP Základná infraštruktúra. Vzhľadom k tomu, že všetky tri nové opatrenia spadajú v našom hodnotení pod jedno rizikové opatrenie z obdobia 2004-06 je obtiažne medzi nimi diferencovať. Z tohto dôvodu považujeme všetky tri opatrenia za rizikové z hľadiska korupcie.

Prioritná os 2 Ochrana pred povodňami čiastočne obsahovo nadväzuje na vyššie spomenuté opatrenie 2.1 Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry na ochranu a racionálne využívanie vôd (89 b.) z OP Základná infraštruktúra. Aktivity **opatrenia 2.1 Opatrenia na ochranu pred povodňami** boli podporované v rámci opatrenia 2.1 z OP Základná infraštruktúra. Išlo o aktivity s vysokým previsom projektov, ktoré získavali súkromné spoločnosti spolu so samosprávou. Tento stav bude s veľkou pravdepodobnosťou pretrvávať aj v novom období.

Opatrenie 2.2 Vybudovanie povodňového varovného a predpovedného systému bude s veľkou pravdepodobnosťou implementované prostredníctvom národného projektu. V tomto prípade je riziko korupcie menšie a nemôžeme na opatrenie preniesť zistenia z rokov 2004-06 keďže išlo o projekty vyberané na základe súťaže.

Opatrenie 3.1 Ochrana ovzdušia spolu s **opatrením 3.2 Ochrana ozónovej vrstvy Zeme a opatrením 3.3 Minimalizácia nepriaznivých vplyvov klimatických zmien, vrátane podpory obnoviteľných zdrojov energie** nadväzujú na Opatrenie 2.2 Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry na ochranu ovzdušia (84 b.) z OP Základná infraštruktúra. Konečnými prijímateľmi pomoci budú vo veľkej miere súkromné podniky, ktoré získajú možnosť modernizovať svoje technológie v súlade s trendom znižovania znečisťovania. Tento jav vedie k vysokému záujmu o podporu (vysoký previs), čo vytvára výrazné riziko pre korupciu. To je doplnené relatívne vysokou výškou podpory, keď priemer v minulom období dosiahol 43,3 mil. Sk na projekt.

Opatrenia 4.1 Podpora aktivít v oblasti separovaného zberu, 4.2 Podpora aktivít na zhodnocovanie odpadov a 4.5 Uzatváranie a rekultivácia skládok odpadov sú priamym pokračovaním opatrenia 2.3 Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry odpadového hospodárstva (75b.) z OP Základná infraštruktúra. Vysoký previs spolu s vysokou priemernou výškou projektov (22,1 mil. Sk) vytvárajú predpoklad na riziko korupcie pri výbere projektov.

Opatrenie 5.1 Programy starostlivosti o chránené územia vrátane území NATURA 2000 a programy záchrany pre kriticky ohrozené rastliny a živočíchy vrátane monitoringu druhov a biotopov a opatrenie 5.2 Infraštruktúra ochrany prírody a krajiny nadväzujú na Opatrenie 2.4 Ochrana, zlepšenie a regenerácia prírodného prostredia (65b.) z OP Základná infraštruktúra. Vysoký previs projektov bol hlavným rizikom korupcie. K jeho zníženiu prispieva fakt, že projekty sú realizovateľné iba úzkou skupinou inštitúcií, ktoré v období 2004-06 čerpali podporu pre viaceré projekty.

Operačný program Informatizácia spoločnosti

Opatrenia 1.1 elektronizácia verejnej správy na centrálnej úrovni, opatrenie 1.2 elektronizácia verejnej správy na regionálnej a miestnej úrovni a opatrenie 3.1 rozvoj infraštruktúry širokopásmového prístupu sú obsahovo blízke k opatreniu 3.2 Budovanie a rozvoj informačnej spoločnosti pre verejný sektor (72b.) z OP Základná infraštruktúra. Hlavnou príčinou rizikovosti korupcie je vysoký previs projektov a oblasť podpory – IT.

Operačný program Výskum a vývoj

Opatrenia OP Výskum a vývoj sú novými opatreniami a preto nie je možné uplatniť prenesenie skúseností z obdobia 2004-06 z pohľadu rizika korupcie. Výnimku čiastočne tvorí nové **opatrenie 3.1 Budovanie infraštruktúry vysokých škôl a modernizácia ich vnútorného vybavenia za účelom zlepšenia podmienok vzdelávacieho procesu**. Dá sa predpokladať, že pôjde o opatrenie s vysokým previsom projektov, s oblasťou odpory v stavebníctve.

Operačný program Konkurencieschopnosť a hospodársky rast

Opatrenie 1.1 Inovácie a technologické transfery a opatrenie 1.3 Podpora inovačných aktivít v podnikoch nadväzujú na opatrenie 1.3 Podpora podnikania, inovácií a aplikovaného výskumu v rámci OP PaS. Rizikovým sa stanú najmä vtedy, keď súkromný sektor zvýši svoj dopyt po inováciách a v jednotlivých výzvach bude dochádzať k vysokému previsu projektov.

Opatrenie 1.2 Podpora spoločných služieb pre podnikateľov je obsahovým pokračovaním opatrenia 1.1 Podpora rozvoja nových a existujúcich podnikov a služieb (80 b.) z OP PaS. Opatrenie je rizikové najmä pre záujem súkromného sektora, ktorý viedol v minulosti k vysokému previsu projektov. Ďalším aspektom podporujúcim naše tvrdenie je výška podpory, ktorá dosahovala priemerne 22,1 mil. Sk, čo je suma výrazne motivujúca podnikateľské subjekty uchádzať sa o podporu a získať tak výhodu oproti konkurencii.

Aktivity **opatrenia 1.4 Zvyšovanie energetickej efektívnosti na strane výroby aj spotreby a zavádzanie progresívnych technológií v energetike** boli v období 2004-06 podporované v dvoch OP: OP Základná infraštruktúra (2.2 Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry na ochranu ovzdušia – 84 b.) a OP Priemysel a služby (Opatrenie 1.4 Podpora úspor energie a využitia obnoviteľných zdrojov energie – 55b.). V novom období budú podporované len prostredníctvom OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast riadeného MH SR. Bude záležať na dopyte po projektoch t.j. previse, aby sme mohli stanoviť či ide o korupčne rizikové opatrenie.

Opatrenie 1.5 Podpora podnikateľských aktivít v cestovnom ruchu považujeme za vysoko rizikové opatrenie. Obsahovo nadväzuje na opatrenie Opatrenie 2.2 Podpora podnikateľských aktivít cestovného ruchu (91 b.) z OP PaS. Jeho rizikovosť spočíva vo vysokom previse projektov, relatívne vysokej priemernej výške podpory (31,5 mil. Sk) a v súkromnom sektore ako jedinom konečnom prijímateľovi. Tento trend bude pokračovať, keďže je o tento typ aktivít vysoký záujem.

Operačný program Vzdelávanie

OP Vzdelávanie prináša v novom období mnohé nové aktivity a opatrenia. **Prioritná os 2 Celoživotné vzdelávanie ako základný princíp vedomostnej spoločnosti** je preklopením opatrenia 3.1 Prispôsobenie odbornej prípravy a vzdelávania požiadavkám spoločnosti založenej na vedomostiach a opatrenia 3.2 Zvýšenie rozsahu, zlepšenie a širšie poskytovanie ďalšieho vzdelávania s cieľom zlepšiť kvalifikáciu a adaptabilitu zamestnancov. Aktivity spojené s podporou vzdelávania (CŽV) boli doposiaľ veľmi vyhľadávané jednak zo strany škôl a samosprávy, tak aj zo súkromného sektora. Tento fakt je príčinou vysokého previsu a prispieva k väčšej rizikovosti opatrení CŽV.

Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia

OP Zamestnanosť a sociálna inklúzia rozšíril podporu aktivít zameraných na inkluzivitu trhu práce na problematiku sociálnej inklúzie ako celku. Priniesol aj nové aktivity v oblasti sociálnych služieb. Zo skúseností z rokov 2004-06 vieme usúdiť, že v oblasti zamestnanosti sú z hľadiska korupcie nízko rizikové aktivity implementované prostredníctvom národných projektov. Naopak, pri dopytovo orientovaných projektoch v oblasti zamestnanosti, kde sa o podporu uchádza aj súkromný sektor, boli zaznamenané vysoké previsy projektov, čo vytvára tlak na výber projektov. Spolu s účasťou súkromného sektora vytvára rizikovosť z hľadiska korupcie.

Opatrenie 1.1 Podpora programov v oblasti podpory zamestnanosti a riešenia nezamestnanosti a dlhodobej nezamestnanosti v sebe obsahuje aj dopytovo orientované projekty podporované v minulosti cez opatrenie 1.3 Rozvoj vzdelávania a prípravy uchádzačov o zamestnanie s cieľom zlepšiť ich možnosti na trhu práce (65 b.).

Novým opatrením je **Opatrenie 1.4 Podpora tvorby pracovných miest prostredníctvom rozvoja podnikania**, ktoré je zamerané na podporu podnikateľov. Je pravdepodobné, že v kombinácii s nenáročnosťou bude viesť k vysokému záujmu podnikateľov o podporu a tým k vysokým previsom. Tieto faktory z neho robia potenciálne vysoko rizikové opatrenie. Rizikovosť opatrení na podporu sociálnej inklúzie bude súvisieť so záujmom o tento typ aktivít. Väčší záujem môže byť rizikovým faktorom. Nepredpokladá sa však záujem súkromných podnikateľov, skôr MNO a obcí.

Operačný program Zdravotníctvo

Opatrenie 1.1 Reštrukturalizácia systému zdravotnej starostlivosti v sebe zahŕňa aj stavebné úpravy a informatizáciu pre poskytovateľov zdravotnej starostlivosti. Tieto aktivity sú rizikové avšak vysoká rizikovosť opatrenia bude závisieť od dopytu. Celková nízka alokácia na operačný program bude znamenať relatívne málo prostriedkov pre opatrenie a tým zvyšovať tlak na výber projektov.